

TRINITAS

KAD
KAREIVIŠKI
BATAI
NEPRITRINTŲ

ŠAULIAI ŠVENČIA
ŠIMTMETĮ

PROTMŪŠIS
SU PRIZU!

9771392475004

1,99 €

TRIMITAS

ŠVIESKIS IR ŠVIESK!

2019 metais žurnalas TRIMITAS leidžiamas kas mėnesį.

36 puslapių žurnale TRIMITAS – šaulystė, karyba, istorija, kelionės, pasaulio pažinimas, išgyvenimo patirtys, lauko virtuvė ir galvosūkiai. Kiekvienam yra ką skaityti.

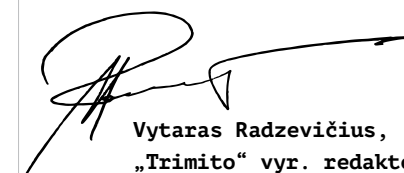
Žurnalą TRIMITAS galima užsiprenumeruoti www.zurnaluprenumerata.lt internetinėje Lietuvos pašto svetainėje www.prenumeruok.lt bei Lietuvos pašto skyriuose. Prenumeratos kaina metams – 20 eurų.

**Lietuvos šaulių sąjungos
šimtmečio proga
užsiprenumeruok TRIMITĄ
ir paragink kitą!**

Sveiki,

birželio 1 dieną Gedimino prospektu Vilniuje išdidžiai žengė šauliai. Sesės ir broliai, kurių rikiuotė kėlė pasigėrėjimą gausiems žiūrovams ir palaikytojams. Regis, net senojo miesto mūrai drebėjo. Subačiaus gatvės apžvalgos aikštelėje suplevėsavo milžiniška istorinė Lietuvos vėliava. Sostinė atšventė šaulių šimtmetį. Ir vis labiau grimzta užmarštin tai, kad pagrindinė Vilniaus gatvė prie carų ar bolševikų buvo vadinta Georgijaus, Stalino ar Lenino vardais. Šauliai pasiryžę padaryti viską, kad jokie tironai ar svieto perėjūnai daugiau niekada neturėtų progos keisti Lietuvos gatvių pavadinimų, istorijos ir laisvės sampratos. Istoriskai šaulių gimtadienis – birželio 27 dieną. Apie tai – kitame numeryje. Sveikinimai visiems Lietuvos šaulių sąjungos nariams ir gero skaitymo!

Vytautas Radzevičius,
„Trimito“ vyr. redaktorius

vytautas.radzevicius@sauliusajunga.lt

©„Trimitas“, 2019
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753
Tiražas 2000 egz.

Vyr. redaktorius Vytautas Radzevičius
Kalbos redaktorė Sandra Balžekaitė
Korespondentas Valdas Kilpys
Dizainas ir maketas CRITICAL, Paulius Budrikis, Greta Janutytė

Redakcijos kolegija: Liudas Gumbinas (Alfonso Smetonos šaulių 5-osios rinktinės šaulys), Mindaugas Nefas (CV narys), Sigitas Ozgirdas (CV narys), Alina Bortkevič (CV narė), Juozas Janušaitis (CV narys), Jolita Mickevičiūtė (LŠS studentų korporacijos „Saja“ narė), Irena Šalaviejiienė (LŠS išeivijoje šaulė).

L I E T U V O S Š A U L I Ų Ž U R N A L A S		2019 m. Nr. 6 (1327) Tiražas 2 000 egz.
	TRIMITAS	Išleidžiamas paskutinę kiekvieno mėnesio savaitę
ŠIAME NUMERYJE:		
3	IŠKILMĖS. LŠS įkūrimo šimtmetis, arba „kas iš tavo teisybės, jei nedrįsi jos ginti?“ VALDAS KILPYS	
8	IŠ ARCHYVŲ. Tarpukario šaulių gyvenimo fragmentai VYTARAS RADZEVIČIUS	
11	UGNIES LINIJA. LŠS 100-mečio šaudymo varžybos VALDAS KILPYS	
14	VIENOS IŠ MŪŠŲ. Dvi šimtmečio šaulės DOVILĖ RUSTEIKIENĖ	
17	NUOMONĖ. Didieji Vakarų civilizacijos priešai VALDAS KILPYS	
29	SVEIKATA. Pūslės – pagrindinis kojų priešas KASTĖ MATEIKAITĖ	
23	PAŽINK LIETUVĄ. Adolfo Ramanausko-Vanago kovų keliais MINDAUGAS ČERNIAUSKAS	
26	LŠS V. PUTVINSKIO-PŪTVIO KLUBAS. NKVD, NKGB ir KGB apie Šaulių sąjungą STASYS IGNATAVIČIUS	
28	ASTRONOMIJA. Amžiaus katastrofą prisiminus: nepaprasta dramatiško planetos ir kometos susitikimo istorija MARTYNAS JUOCEVIČIUS	
33	ĮDOMYBĖ. Kaip broliai ir sesės tapo dar ir bičiuliais... VALDAS KILPYS	
34	LAUKO VIRTUVĖ. Šašlykų legendos VYTARAS RADZEVIČIUS	
36	GALVOSŪKIS. Protmūšis. Atsakykite į klausimus ir laimėkite prizą! VYTARAS RADZEVIČIUS	
Autorių dėmesiui – medžiagų kitam numeriui laukiame iki einamojo mėnesio 15 dienos imtinai!		
		Projektą LŠS 100-metis, arba „kas iš tavo teisybės, jei nedrįsi jos ginti?“, „Dvi 100-mečio šaulės, ką joms reiškia Šaulių sąjunga ir tėvynė“, „Didieji Vakarų civilizacijos priešai“ remia Spaudos, radiojo ir televizijos rėmimo fondas. 2019 m. skirta 5 500 eurų.
Viršelio nuotraukoje – akimirka iš LŠS šimtmečio parado Vilniuje. Nuotraukos autorė – Karolina Savickytė. Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva. el. p. redakcija@sauliusajunga.lt facebook.com/trimitas.lt Kasdienės naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt		Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga www.sauliusajunga.lt facebook.com/sauliusajunga.lt Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone. Rankraščiai negražinami ir nerecenzuojami. Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuvę. Spausdino UAB „JUDEX SPAUDA“ Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas Atstovai užsienyje: LŠS išeivijoje (JAV) J. R. Butkus Toronto (Kanada) V. Pūtvio kuopos vadas V. Pečiulis

LOWA
simply more...

SURVIVAL

Lowa produktus rasite:

T.Ševčenkos g. 18, Vilnius

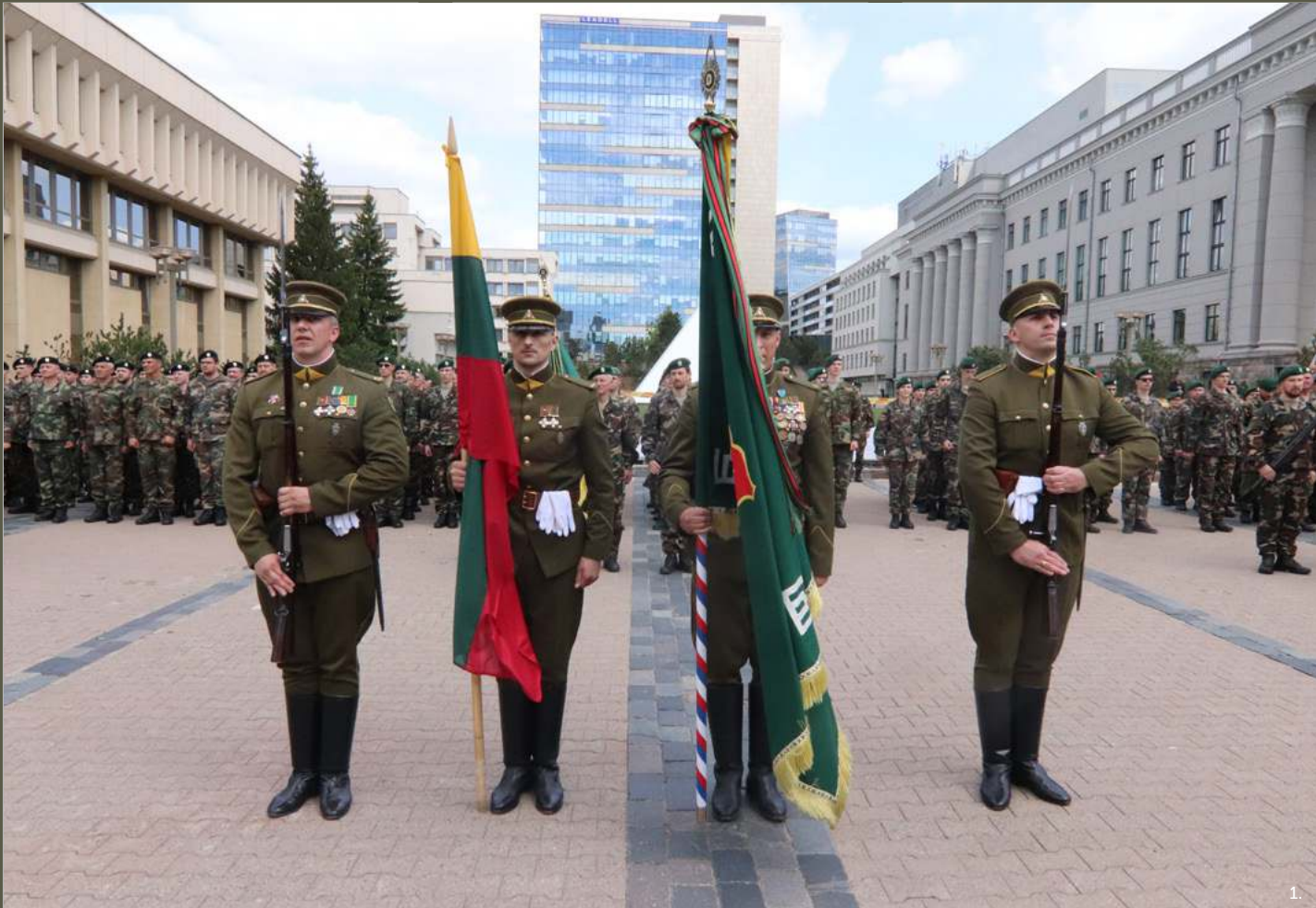
www.survival.lt

+370 618 18000

LŠS ĮKŪRIMO 100-METIS, ARBA
„KAS IŠ TAVO
TEISYBĖS, JEI NEDRĖSI
JOS GINTI?“

Tekstas Valdas Kilpys
Nuotraukos Valdas Kilpys

„Mes be Vilniaus nenurimsim“, –
anuomet šimtus kartų kartojo mūsų
bočiai ir pasiekė savo. Šiomet birželio
1-ąją Lietuvos šauliai nuėjo dar
toliau: sostinė tą dieną buvo visiškai
sušaulėjusi – daug uniformuotų
suaugusiųjų, vaikų su LŠS ženklais
pažymėtais balionais ir vėliavėlėmis
ir ta sunkiai nusakoma nuotaika, kai
jautiesi it šeimoje...

SPECIALIOSIOS PASIRENGIMO
RENGINIUI PAJĖGOS

Nebus drąsu pasakyti, kad tokio masto
renginį LŠS organizavo pirmą kartą. Kas
yra susidūręs su panašaus lygio renginių
organizacija, puikiai supras, kaip tai
sudėtinga. Leidimai, suderinimai, įvairus kitas
popierizmas gali atmušti ūpą ką nors daryti.

LŠS vado plk. ltn. Gintaro Koryznos teigimu,
pasirengimas šiam renginiui kainavo
nemažai nervų ir, galbūt, net žilų plaukų.
Paskutinėmis valandomis dėl kitą dieną
turėjusio vykti sportinio renginio keitėsi
rikiuotės planai, viską reikėjo pergaltvoti
iš naujo. „Džiaugiuosi, kad tarp aplinkinių
nebuvo nereikalingo verkimo, ištižimo
ir viskas buvo atliekama laiku ir vietoje.
Parodėme, kad ne formaliai, bet iš tiesų
esame sukarinta organizacija“, – sakė plk.
ltn. G. Koryzna. Vadas juokavo, kad užsienio

svečiams nė nebandė aiškinti, kad jubiliejų
švenčia sukarinta organizacija. Jie, ko gero,
nė nebūtų to supratę, nes pasirengta buvo
kariškai. Tiksliau sakant, šauliškai preciziškai.

LŠS vado pavaduotojas ats. mjr. Židrūnas
Šadauskis pasakojo, kad renginiui Katedros
aikštėje suorganizuoti reikalinga gauti
net 14 oficialių institucijų leidimų. „Labai
džiaugiamės, kad mums pagalbos
ranką ištiesė šauliai, kurie dirba renginių
organizavimo, informacijos sklaidos srityje.
Tai lengvino darbą, nes kiekvienas prisidėjo
tuo, kuo gali. Iš tiesų tai ir yra mūsų visų
jėga, nes tik geranoriškumu, bendru darbu
įrodome, kad esame tikrai stiprūs“, –
džiaugėsi ats. mjr. Ž. Šadauskis.

„Bitė darbininkė“ LŠS viešųjų ryšių specialistė
Dovilė Rusteikienė atviravo, kad minėjimo
organizavimas pareikalavo nemažai
pastangų. „Nepaisant to, kad renginys –
tikrai sudėtingas, džiaugiuosi, kad viskas
vyko stebėtinai sklandžiai. Labai svarbu,
kad mūsų šventę asmeniškai pagerbė
aukščiausio valstybės pareigūnai. Tai parodo
mūsų organizacijos ir atliekamų darbų
svarbą“, – tvirtino D. Rusteikienė.

MŪSŲ DAUG IR MES – JĖGA

Nebus drąsu pasakyti, kad tokio masto
renginį LŠS organizavo pirmą kartą. Kas

„Džiaugiuosi, kad tarp
aplinkinių nebuvo
nereikalingo verkimo,
ištižimo ir viskas buvo
atliekama laiku ir
vietoje. Parodėme, kad
ne formaliai, bet iš
tiesų esame sukarinta
organizacija“, – sakė
plk. ltn. G. Koryzna.

yra susidūręs su panašaus lygio renginių
organizacija, puikiai supras, kaip tai
sudėtinga. Leidimai, suderinimai, įvairus kitas
popierizmas gali atmušti ūpą ką nors daryti.
Žinoma, pagrindinis kariškai nusiteikusių
žmonių šaunumo rodiklis yra paradas. Kiek
teko bendrauti su įvairių rinkinių atstovais,
šiomet į žygiavimą buvo pažiūrėta rimtai. Ne
vienas sostinėn atvykęs šaulys tvirtino, kad
treniruočių būta ir tai jautėsi darnioms šaulių
gretoms žengiant Gedimino prospektu.
Gatvėje stovinčių žiūrovų plojimai tai tik
patvirtino.

LŠS štabo garbės sargybos kuopos (GSK)
vyrų vedama rikiuotė grojant orkestrui
žygiavo per visą miesto centrą ir įsuko į
Katedros aikštę, kur ir vyko pagrindinės LŠS
įkūrimo 100-mečio iškilmės. Paklaustas apie
šių metų žygiavimo „kokybę“ GSK vadas
Saulius Slavinskas sakė, kad viskas buvo tikrai
gerai. „Prisimenu LŠS įkūrimo 80-mečio ir
visus kitus paradas, todėl drąsiai galiu sakyti,
kad šis buvo geriausias. Vien tai, kad Vilnius
ir visa Lietuva pagaliau pamatė rimtą šaulišką
rikiuotę, yra gerai“, – džiaugėsi prie LŠS
atkūrimo ištakų stovėjęs šaulys.

Šių eilučių autorius įtempęs ausis greta
rikiuotės perėjo visą Gedimino prospektą.
Pridėjęs ranką prie širdies galiu patvirtinti, kad
tiek gerų komentarų dar nebuvo girdėjęs.

PRIESAIKA IR KITI REIKALAI
Nežinantiems dera priminti, kad 2019
metus Seimas yra paskelbęs Lietuvos šaulių
sąjungos metais. Po iškilingų valdžios vyrų
ir moterų kalbų Katedros aikštėje išsirikiavo
gerokai per pusę tūkstančio Lietuvos
piliečių, kurie panorą tapti šauliais arba
jaunaisiais šauliais. Su pasididžiavimu darniai
ištarti priesaikos ir pasižadėjimo žodžiai
tapo puikia įžanga artimesniam vilniečių ir
miesto svečių susipažinimui su organizacija.

Bernardinų sode veikė ištisas šaulių
miestelis. Natūralu, kad kiekvienoje
palapinėje buvo pristatomos itin skirtingos
šaulių veiklos: koviniai šauliai suvežė
parodyti savo asmeninius ginklus, štabo
pareigūnai demonstravo tarnybinius
šautuvus, mažieji statė medines pilis,
bendravo su šauliais ir jaunaisiais šauliais,
o brandūs ir solidūs vilniškiai klausė šaulių
meno kolektyvų pasirodymų ir pritariamai
lingavo galva.

Sostinė įsigyveno į šaulišką ritmą...

TAIP MES VYTI Į PADANGES KĖLĖME

Kiek toliau nuo įvykių sūkurių, Subačiaus
gatvės apžvalgos aikštelėje, pavakare
vyko iškilinga istorinės vėliavos pakėlimo
ceremonija. Darniai išsirikiavę GSK šauliai
drauge su LŠS vadu plk. ltn. G. Koryzna, >

1. LŠS ir Lietuvos vėliavos – neatskiriamos.

2. Gedimino prospektą pripildė darnios šaulių
gretos.

1.

2.

3.

4.

5.

1. Ir jaunas, ir senas atidavė pagarbą šauliams.
2. LŠS štabo Garbės sargybos kuopos vyrai pirmieji įžengia į Katedros aikštę.
3. Tačiau priesaikos žodžius ištare beveik 1000 naujų narių.
4. Rinktinių vadai.
5. Prezidentė Dalia Grybauskaitė pasveikino mūsų organizaciją.

„Kas iš tavo teisybės, jei nedrįsi jos ginti?“ – retoriškai klausė Gabrielius Liaudanskas-Svaras iš grupės „G&G Sindikatas“, pradėdamas vieną populiariausių grupės dainų.

PREZIDENTĖ DALIA GRYBAUSKAITĖ:
„Neturėtume šiandien stiprios ir savarankiškos valstybės, jeigu ne šauliai. <...> Apginti nepriklausomybę tada susitelkė dešimtys tūkstančių savanorių – paprasti žmonės, bet nepaprasti savo dvasia. Prisimename juos kaip didvyrius, kurie iki paskutinės akimirkos liko ištikimi savo priesaikai – tapo Pasipriešinimo dalyviais, žuvo už Tėvynę partizanų gretose arba Sibiro lageriuose.“

IŠRINKTASIS PREZIDENTAS GITANAS NAUSĖDA:
„Mes švenčiame šventę, kuri rodo, kad lietuvis, Lietuvos pilietis, mylėjo Lietuvą prieš šimtą metų, myli ją dabar ir, neabejoju, mylės ją ir po šimto metų. Nes Šaulių sąjunga turi aukštesnį tikslą ir tas tikslas yra Lietuvos saugumas. <...> Tad klestėk, Šaulių sąjunga, klestėkite visi geros valios žmonės, o Lietuvos valdžios uždavinys – padėti, kad jūsų entuziazmas neišblėstų, o stiprėtų sulig kiekviena diena.“

PREZIDENTAS VALDAS ADAMKUS:
„Didžiuojusi būtent tuo, kad yra nauja jėga, pasiryžusi ginti ir saugoti mūsų Lietuvą. Tad šlovė Lietuvos šaulių sąjungai, švenčiančiai šį jubiliejų.“

PROF. VYTAUTAS LANDSBERGIS:
„Reikia priešintis, reikia ginti savo žemę. <...> Ir Putvinskis yra didis žmogus, kuris davė ideologiją, aiškų supratimą ir labai svarbų garbės jausmą. Lietuvos šaulys yra garbės žmogus. Jis – ne tik patriotas, jo elgesys yra pavyzdingas. Jis duoda toną.“ x

Vilniaus m. meru šauliu Remigijumi Šimašiumi ir naujai Brolių ir Sesių gretas papildžiusiu Krašto apsaugos ministru Raimundu Karobliu pakėlė Vytį veik į dangų. Nenuostabu, nes vėliavos stovas yra daugiau nei 24 metrų aukščio, o stiebo skersmuo ties pagrindu siekia 30 centimetrų. Ši organizacijos įkūrimo 100-mečio proga sostinę padabinusi vėliava matoma iš daugelio Senamiesčio ir Centro vietų.

Visai šalia vėliavos stovo atvykusieji gali pamatyti marmurinę lentą, kurioje iškaltas 100-mečiui skirtas logotipas su LŠS herbu.

KONCERTAS
„Kas iš tavo teisybės, jei nedrįsi jos ginti?“ – retoriškai klausė Gabrielius Liaudanskas-Svaras iš grupės „G&G Sindikatas“, pradėdamas vieną populiariausių grupės dainų, kuri pelnytai galėtų tapti neoficialiu šaulių himnu.

Gausiai susirinkęs uniformuotas ir ne visai jaunimas iš karto pagavo deramą hiphopo ritmą ir į viršų kilo tūkstančiai rankų. Scenoje kalbėję prof. Vytautas Landsbergis, Prezidentas Valdas Adamkus, naujai išrinktasis prezidentas Gitanas Nausėda sulaukė ne menkesnių plojimų nei grupės nariai. Puiki proga pamatyti tokią abipusę piliečių ir politikų pagarbą vieni kitiems.

Šį kartą ir LŠS vado kalba buvo gerokai laisvesnė: „Varom į kitą šimtmetį!“ – iškėlęs ranką pakvietė jis. Vieningai, drauge ir stipriai.

Nes „tie, kurių bijo visi, bijo tų, kurie nieko nebijo!“ Mes – šauliai – tokie. Nieko nebijantys.

TRIMITAS Nr. 06 – 2019

#07
Sedos šaulių būrys. Apie 1930 metai.

#08
Merkinės savanorių ugniagesių 25 metų sukaktuvių šventė 1931 metų gegužės 17 dieną. To meto Merkinės miestelio šauliai jungėsi į šaulius, šaulius raitininkus bei šaulius ugniagesius. Visi jie priklausė XIX Alytaus šaulių rinktinei. Nuotraukoje ypač įdomi jaunojo šaulio uniforma ir ant jo antpečio matomi rinktinės skaičiai XIX.

#09
LŠS nario mokesčio ženklai.

#10
Jeigu dabar kada pritrūktų išmonės kuriant šaulių šūkius – atkreipkite dėmesį į Radviliškio krašto šaulių kūrybą. Kvietimai į šaulių organizuojamus renginius 1933, 1937 ir 1939 metais.

#11
Kai dar rūkymo žala buvo mažai žinoma – šauliai net savų papirosų turėjo. Akcinės bendrovės „Zefir“ 10-ties papirosų su mundštukais pakelis „Trimitas“.

LŠS 100-MEČIO ŠAUDYMO VARŽYBOS

Gausios varžybų dalyvių pajėgos.

Tekstas Valdas Kilpys
Nuotraukos Valdas Kilpys

Su šaulio tarnybai skirtais asmeniniais ginklais susibūrę šauliai deramai (su parako kvapu) paminėjo organizacijos šimtmetį. Buvo varžomasi įvairiose rungtyse – nuo tolimojo šaudymo iki dinamiškų praktinio situacinio šaudymo pratimų. Puiki įžanga prieš didžiąją šventę Vilniuje.

DVI „STOVYKLOS“
Būtų keista artėjant organizacijos šimtmečiui jo nepaminėti šauliškai – išbandant akies taiklumą. Organizatorių sprendimu buvo nutarta varžybų dalyvius, priklausomai nuo šaudymo specifikos, padalyti į dvi grupes: tuos, kurie *pylė* iš tolo, ir tuos, kuriems prie širdies arčiau esantys taikiniai. Tačiau šitie daugiau juda ir mažiau žiūri pro optinius prietaisus.

Pagrindinis žmonių būrys susirinko į tolimojo šaudymo grupę. Visgi organizacijoje jau pasiektas lygis, kai asmeniniai toliašaudžiai šautuvai nebėra retenybė. Dera pastebėti, kad tai itin nepigus malonumas, tačiau, kai viskas „vardan Tos“, kaina nebėra esminis faktorius.

Besivaržantys dinaminio šaudymo būryje turėjo asmeninį pusautomatį šautuvą ir pistoletą. Pratimai buvo atliekami naudojant abu ginklus. Po Deivido Norvilo vedamo Lietuvos himno giedojimo visi išsiskirstė į šaudymo vietas. Pakvipo paraku.

„TOLIAŠAUDŽIAI“
„Marga minia su ilgais varnzdžiais“, – kažkas pusiau juokais leptelėjo. Iš tiesų, pastaba nebloga ir, matyt, į tai derėtų atsižvelgti šaulių varžybose: tvarkingų uniformų šitoje.

Dera pastebėti, kad tai itin nepigus malonumas, tačiau, kai viskas „vardan Tos“, kaina nebėra esminis faktorius.

„toliašaudžių“ grupėje praktiškai nebuvo. Suprantama, patogumas itin svarbus dalykas, bet...

Šauliai turėjo atlikti net šešis pratimus. Pradėję nuo „šalto šūvio“ į beveik už puskilometro stovintį taikinį [kai ginklas iš tiesų dar šaltas, išvalytas ir nėra korekcijos galimybės] varžybų dalyviai keitė pozicijas ir šaudė įvairiais būdais bei atstumais. Didžiausias atstumas iki „gongo“ [ant grandinių pakabintas taikinis, į kurį pataikius pasigirsta skambesys] buvo 1 kilometras.

Paminėtinas šovimas ginklų pakreipus šonu pro menamą automobilio apačią. Šaulys neturėjo jokios galimybės gerai įsitaisyti, prisitaikyti. Daug emocijų kėlė ir „judantis taikinis“. Šioje rungtyje išryškėjo praktiniai dalykai. Štai ne vienus metus medžiojantis šaulys Ignas Urniežas džiaugėsi, kad jam daug padėjo būtent gebėjimas iššauti greitai, neskaičiuojant, kliaujantis „šaudymo jausmu“. „Juk miške esi pasirengęs bet kada šauti, nes nežinai, kada ir kur pasirodys gyvūnas, o profesionalūs snaiperiai yra įpratę ilgai tūnoti, paskui preciziškai viską apskaičiuoti ir tik tuomet padaromas taiklus šūvis“, – subtilybėmis dalijosi šaulys. Jo teigimu, kiekvienas pratimas reikalauja didelės atidos ir praktikos, tad tokio pobūdžio susibūrimai, kai susirenka ir profesionalūs snaiperiai, ir mėgėjai toliašaudininkai, yra labai vertingi.

„JUDRIEJI“

Iš tolo skambant galingam šaulio instruktoriaus Egidijaus Kunigausko balsui šauliai varžėsi naudodami įvairias šaudymo technikas. Nuskambėjus garsiniam signalui šaulys turėjo atbėgti iki šaudymo linijos ir atsigulęs padaryti keletą šūvių, paskui bėgdamas artyn taikinio [o jie mažėjant atstumui taip pat mažėjo] vėl ties numatyta riba šaudyti iš vis sudėtingesnės pozos [priklaupus, atsistojus]. Galiausiai, kai iki taikinio likdavo vos 15 m, šaulys turėjo panaudoti asmeninį pistoletą ir šauti viena ranka nelabai taikydamasis. Paskutinis etapas – dupletas iš labai arti pačiupus pistoletą.

Pasak šio pratimo sumanytojo E. Kunigausko, tokia šaudymo praktika sujungia ir fizinį aktyvumą, ir patį šaudymą. Reikia suvaldyti kvėpavimą, bėgti reikiamu tempu ir dar mąstyti pasirenkant taikinį.

ORGANIZATORIAI

Varžybų organizavimas sukosi apie du vyrus – Vladą Jablonskį ir Andrių Kostą. V. Jablonskis pasakojo, kad tokio pobūdžio varžytuvių esmė – šaudymą maksimaliai priartinti prie realių sąlygų. „Stengiamės sujungti įvairius pratimus. Tarkime, yra šaulių, kurie puikiai pataiko šaudami nuo „staklių“ [specialūs stovai, suteikiantys ginklui stabilumo], tačiau jiems sunkiai įkandamas pratimas, kai taikinis juda. Ir priešingai –

tie, kurie naudoja lengvesnius šautuvus, neturi sunkios ir kartais praktikoje visai nereikalingos įrangos, bet sumaniai naudoja ginklų ir pataiko tuomet, kai reikalingas greitas šūvis. Varžybose pasiūlome įvairių pratimų, todėl laimėti gali kiekvienas“, – sakė organizatoriai.

Ateityje vyrai planuoja šiek tiek keisti varžybų scenarijų, jį dar labiau priartinti prie realybės. Tai, ką patyrę šauliai vadina „šaudymu nuo sofos“ [naudojami įvairūs stovai, begalė optikos, balistikos skaičiuoklių, patogumų didinančių atramų ir t. t.], turėtų nykti. Tikėtina, kad šauliai turės su visa įranga ant pečių daugiau judėti ir atvykę į reikiamą vietą padaryti tikslų šūvį. Ir eiti toliau. „Mes nesame prieš šauliui skirtus patogumus, tačiau visuomet dera prisiminti, dėl ko mokomės tiksliai šaudyti. Tuomet sofų niekas nepasiūlys“, – juokavo vyrai.

UŽSIENIETIS

Pakalbintas varžybose dalyvavęs NATO priešakinių pajėgų atstovas iš Nyderlandų niekaip negalėjo patikėti, kad šias varžybas organizavo ne kariuomenė. Ilgai teko aiškinti, kad beveik visi varžybų dalyviai šaudė tik asmeniniais ginklais ir yra paprasti civiliai asmenys. „Nenorėčiau būti jūsų priešo vietoje“, – atvirai prisipažino jis. x

- 1. „Toliašaudis“.
- 2. Skiriamoji varžybų dalyvio kortelė.
- 3. Trys draugai: kai pataikai — nėra ko liūdėti.
- 4 / 6. Varžybų nugalėtojai.
- 5. Šaulių kūrybai ribų nėra: antsiuvas.

DVI 100-MEČIO ŠAULĖS KĄ JOMS REIŠKIA ŠAULIŲ SAJUNGA IR TĖVYNĖ?

Tekstas Dovilė Rusteikienė
Nuotraukos V. Balkūnas, asmeninis archyvas

1.

Birželio mėnuo Lietuvos šaulių sąjungai – ypatingas, todėl nenuostabu, kad nusprendėme pakalbinti dvi ypatingas merginas. Galima sakyti, Lietuvos šaulių sąjungos 100-mečio šaulės. Aistė Dambrauskaitė (14 metų) savo jaunosios šaulės kelią pradėjo šiomet, kai organizacija švenčia įkūrimo 100-metį, o pradėjo ne šiaip sau – jai teko garbė ir atsakomybė prieš visą Lietuvą visų kandidatų į jaunuosius šaulius vardu skaityti jaunojo šaulio pasižadėjimą. Patricija Maciulevičiūtė (18 metų) – buvusi jaunoji šaulė, kuri birželio 1-ąją, per didžiąją Sąjungos šventę Vilniaus Katedros aikštėje, ištarė šaulio priesaikos žodžius ir tapo šaule. Koks buvo jos, jaunosios šaulės, kelias ir ko ji tikisi tapusi šaule? Merginos atskleidė savo lūkesčius ir pasidalijo mintimis, kas joms yra šaulių sąjunga.

AISTĖ DAMBRAUSKAITĖ

Kodėl nusprendei tapti jaunąja šaule?
Nuo mažumės mums su sesėmis buvo skiepijama meilė Lietuvai. Mūsų senelis Liudas Dambrauskas buvo disidentas ir net du kartus ištremtas iš Lietuvos, o tėtis per 1991 metų Sausio įvykius buvo parlamento gynėjas (saugojo profesorių Vytautą Landsbergį). Tad pasakojimai apie Tėvynės gynimą mus lydi nuolatos.

Viena iš pagrindinių šaulių veiklų yra pilietiškumo ugdymas, todėl tapimas jaunąja šaule atrodė labai puiki galimybė susirasti bendraminčių.

Koks įvykis įsimintiniausias iš šaulių veiklos, jei tokios teko turėti? O gal priesaikos ceremonija buvo pati įsimintiniausia?

Įsiminė du įvykiai – pasižadėjimo ceremonija ir šaulių pratybos, vykusios praėjusią savaitę. Pratybų metu teko išbandyti save tiek fiziškai, tiek emociškai, jau nekalbant apie vos kelias miego valandas per dvi paras.

Koks jausmas buvo apėmęs, kai sakei priesaikos žodžius?

Labai jaudinausi, bet kartu ir be galo didžiavausi. Buvo labai didelė atsakomybė ir garbė skaityti pasižadėjimo žodžius visų jaunųjų šaulių vardu. Nors turėjau galimybę parepetuoti, nerimo buvo labai daug. Bet susiėmiau ir, tiesą sakant, jau pradėjusi eiti priesaikos skaitymo vietas link ėmiau rimti. Tada tereikėjo prisiminti visas pastabas, išsakytas per repeticiją, ir iš savo pusės padaryti tai, ką tuomet galėjau geriausiai.

Kaip manai, ką šaulių sąjunga Tau duos? Ko čia išmoksi?

Nors šaulių pratybas lankau nuo rugsėjo, ši veikla jau davė man labai daug. Išmokau orientuotis miške, susipažinau su kario profesija, galimybe išgyventi miške. Be to, aktyviai prisidedu prie šaulių vardo garsinimo įvairiuose renginiuose – taip mokausi tiek lyderystės, tiek bendradarbiavimo. O svarbiausia, kad susirandu naujų bičiulių.

Kokių lūkesčių turi? Kaip manai, ką čia veiksi?

Manau, kad ir toliau aktyviai dalyvausiu šauliškoje veikloje. Labai noriu ir toliau

garsinti šaulio vardą, kad į šią veiklą įsitrauktų kuo daugiau jaunimo.

Ar negąsdina tai, kad reikės vilkėti uniformą? Drauge su vaikiniais dalyvauti šauliškose pratybose?

Nuo pat mažens esu sportiška. Manau, kad su vaikiniais kartu dalyvauti pratybose – tikrai ne problema, kaip tik su jais dar įdomiau ir smagiau – mus, merginas, tai verčia tik labiau stengtis, kad nuo jų neatsiliktume. O uniformą dėvėti yra didžiulė atsakomybė ir garbė, todėl ją vilkėdama visada labai didžiuojuosi.

Galbūt matai savo ateitį Lietuvos kariuomenėje?

Neatmetu ir tokios galimybės.

Ką Tau reiškia Tėvynė?
Gimtasis kraštas, kur yra mano šaknys. Čia jaučiuosi nesuvaržyta, laisva ir nuo nieko nepriklausoma. Tėvynė yra mano šeima, mano kraštas, istorija, kalba, žmonės... >

1. Visų prisiekiančių šaulių vardu tekstą skaito Patricija Maciulevičiūtė.

2. Akimirka iš LŠS 100-mečio priesaikos – Aistė po jaunojo šaulio pasižadėjimo grįžta į jaunųjų šaulių rikiuotę.

2.

PATRICIJA MACIULEVIČIŪTĖ

Kodėl tapai jaunąja šaule?

Manau, tokį sprendimą paskatino priimti suvokimas, kiek daug galimybių atveria laisva Tėvynė ir kokia trapi ta laisvė.

Koks įvykis įsimintiniausias iš šaulių veiklos?

Galbūt atrodys keista, bet įsimintiniausias įvykis man nėra praėjusi birželio 1 diena. Nors nuo pat įstojimo į Lietuvos šaulių sąjungą svajoju skaityti pasižadėjimo arba priesaikos tekstą.

Įsimintiniausias man buvo 2018 metų Laisvės gynėjų dienos minėjimas, kai su trispalvėmis stovėjome prie televizijos bokšto. Tuomet pirmą kartą laikiau trispalvę, kuri plevėsavo mano rankose. Vien prisimindama jaučiu, kaip tada daužėsi širdis.

Koks jausmas buvo apėmęs, kai sakei priesaikos žodžius?

Tai buvo didžiulė garbė. Neapsakomas jausmas, kai į sakomus priesaikos žodžius atsako šimtai žmonių, pasiryžusių dirbti Tėvynės labui.

Ar skyrėsi emocijos, kai drauge su visais tarei jaunojo šaulio pasižadėjimo žodžius ir dabar – birželio 1-ąją?

Nors buvau davusi jaunosios šaulės pasižadėjimą, emocijos ir skyrėsi, ir kartu

buvo labai panašios. Greičiausiai tai lemia emocijų stiprumas ir tikrumas, net trūksta žodžių joms įvardyti.

Kaip nugalėjai jaudulį?

Tiesiog pasakiau sau, kad nėra ko bijoti. Žinojau, kaip, ką ir kada daryti, žodžius turėjau rankoje – nebuvo priežasčių per daug jaudintis, o mažas jaudulys yra sveika ir natūralu.

Buvai jaunoji šaulė – dabar esi šaulė. Kodėl nusprendei tęsti narystę organizacijoje?

Jaučiu, kad atradau savo pašaukimą ir kad noriu savo ateitį sieti su šauliška veikla. Be to, drąsiai galiu teigti, kad šauliai man tapo antrąja šeima, ne veltui vieni kitus vadiname broliais ir sesėmis šauliais.

Ką Tau ši organizacija duoda?

Galimybę realizuoti save ir ruoštis krašto gynybai. Manau, kad Lietuvos šaulių sąjunga yra nuostabi terpė atsiskleisti ir nuolatos augti. Kadangi organizacija savanoriška, patenki į grupę be galo motyvuotų ir ryškių asmenybių, tarp kurių netobulėti ir neatrasti įvairiausių naujų sričių ir įgūdžių tiesiog neįmanoma.

O merginai ne per sunku su vaikinais dalyvauti šauliškoje veikloje? O gal į merginas čia žiūrima nuolaidžiau?

Stereotipinis klausimas. Vieniems vaikinams per sunku plūsti su merginomis, kitoms merginoms – su vaikinais. Fizinis

parengtumas priklauso nuo įdedamų pastangų, noro.

Šaulių sąjungoje visi esame lygūs ir matomi kaip lygūs, o merginos kartais deda net dar daugiau pastangų nei vyrai, kad panaikintų tą požiūrį, jog moterys yra silpnoji grandis.

Galbūt matai savo ateitį Lietuvos kariuomenėje?

Dažnai apie Lietuvos šaulių sąjungą pagalvoju kaip apie likimo dovaną, kuri leido atrasti veiklą, įkraunančią naujų jėgų ir ryžto veikti toliau, siekti daugiau – todėl neįsivaizduoju savo ateities be tarnybos kariuomenėje.

Ką Tau reiškia Tėvynė?

Kaskart pagalvojus apie šį klausimą kyla daug minčių, tačiau visada lieka šios trys pagrindinės: visi, kurie žuvo ir kovojo už mūsų laisvę, šeima ir artimieji, laisvė, kuri laiduoja visas kitas galimybes, tokias kaip savęs realizavimą, laisvą nuomonės reiškimą, teises, pareigas ir panašiai. ×

1. Patricija šaulių pratybose.

5 DIDIEJI VAKARŲ CIVILIZACIJOS PRIEŠAI

Tekstas Valdas Kilpys
Nuotraukos Valdas Kilpys

Kas per priešai, paklausite? Dažnai tai, ką manome esą būtina įveikti, iš tiesų yra tik mūsų neįsisąmonintas išankstinis neigiamas nusistatymas ir kitų įpirštos mintys, o ne objektyvi tikrovė. Vakarų civilizacija taip pat turi sukūrusi nemenką „baimių“ kiekį. Viena tokių – artėja „Vakarų saulėlydis“.

PRADĖKIME NUO SIRIJOS

Sirija į pasaulio bendrijos dėmesio centrą pateko dėl ten kilusių neramumų, kurie tapo viena iš priežasčių, dėl ko Vakarai ne juokais sunerimo. Plūstelėję pabėgėlių srautai privertė pergaltoti Vakarų ateities scenarijus.

Mokslininkai bando identifikuoti „ašinius momentus“, kurie lemia globalių neramumų kilimą. Kalbant apie Vakarų civilizaciją tai ypač svarbu, nes netrūksta tokių, kurie, progai pasitaikius, garsiai kalba apie „Vakarų saulėlydį“.

Kanadietis politologas Thomas Homeris-Dixonas knygoje „Geroji nuosmukio pusė“ rašo apie „tektonines įtampas“. Jos, it žemėje tūnanti milžiniška jėga, nepastebimai auga, stiprėja ir netikėtai išsiveržia lyg kokie ugnikalniai, perkraudami bei laužydami visuomenės stabilumo mechanizmus.

Sirijoje šių įtampų simptomais tapo demografinis sprogimas (šalies populiacija yra jauno amžiaus), sausra (sumažėjo darbo, pablogėjo gyventojų nuotaika), nuo seno tvyrojusi etninė įtampa (Sirijos teritorinės sienos nesutampa su etninių

grupių pasiskirstymo ribomis). Šios priežastys atvedė šalį prie pilietinio karo ir, būkime atviri, valstybės žlugimo.

Ar gali kas nors panašaus įvykti Vakarų pasaulyje?

PERMAINŲ NUOJAUTOS

Pradėkime nuo išvardijimo reiškinių, faktų, procesų, kurie daugelio traktuojami kaip „tektoninių įtampų“ pranašai: „Brexit“ (griūva ES), JAV prezidento rinkimų rezultatai (visame pasaulyje kyla nacionalizmo, saviizoliacijos pavojus), imigrantų antplūdis (pasikeis populiacijos sudėtis), terorizmas ir islamo invazija (naujo, stipresnio islamiškojo identiteto įsivyravimas).

Po Šaltojo karo, kai Vakarų pasaulis buvo gėrio nešėjas, o Rusija – blogio imperija, griuvimo daugeliui atrodė, kad pasaulis gyvens ramiau. Tačiau jau šiandien matyti, kad taip neįvyko – Rusijos imperialistinės nuotaikos kyla, Kinija stiprėja ir plečia savo įtaką, ženkliai mažėja demokratinių valstybių skaičius.

Kartais tai, kas vyksta dabarties Vakarų pasaulyje, palyginama su Prancūzijos revoliucija, iš esmės perkonstravusia pasaulį. Ar taip yra iš tiesų, parodys ateitis, tačiau faktas lieka faktų – ramybės tikėtis neverta.

ESMINIS KLAUSIMAS: DEMOKRATIJA AR TAPATYBĖ?

Praeitais metais Izraelio parlamentas priėmė įstatymą, kuris apibrėžia šalį kaip žydų tautinę valstybę. Nesiimsime spręsti, gerai tai ar blogai (galiausiai tai nėra mūsų reikalas), tačiau šis Kneseto >

Kanadietis politologas Thomas Homeris-Dixonas knygoje „Geroji nuosmukio pusė“ rašo apie „tektonines įtampas“. Jos, it žemėje tūnanti milžiniška jėga, nepastebimai auga, stiprėja ir netikėtai išsiveržia lyg kokie ugnikalniai, perkraudami bei laužydami visuomenės stabilumo mechanizmus.

Civilizacinė „našta“ nėra iš lengvųjų.

1.

sprendimas aiškiai parodo žydų pasirinktą valstybės plėtojimo, kūrimo ir ugdymo kryptį – tai tautinė valstybė. Beje, Lietuvos Konstitucijoje ši nuostata užfiksuota nuo pirmosios jos įsigaliojimo dienos. 2 straipsnyje rašoma, kad „Lietuvos valstybę kuria Tauta. Suverenitetas priklauso Tautai“.

Tai, ką „The New York Times“ apžvalgininkas Maxas Fisheris rašo savo straipsnyje „Izraelis pasirinko tapatybę, o ne demokratiją. Kiti gali tuo pasekti“ [*Israel Picks Identity Over Democracy. More Nations May Follow. 2018 metų liepos 22 diena*], tinka daugeliui Europos valstybių. Ir Lietuva čia ne išimtis.

Esminė „baimė“ Vakarų pasaulyje kyla dėl nenumaldomos būtinybės rinktis tarp tapatybės ir demokratijos. Vakarų civilizacija brendo ugdydama savo „kūdikį“ – demokratiją, todėl bet kokios kalbos apie jos mažėjimą, menkinimą ar kitokį naikinimą vakariečiui yra bene baisiausia įmanoma tema. Juk tai keičia pagrindą, ant kurio stovi mūsų civilizacija.

Šiuo požiūriu visiškai nesvarbu, ar kalbame apie neseniai Vilniuje nuvilnijusius „Baltic Pride“ renginius, ar apie santykius su Rusija, ar apie mums

taip svarbų šauliškumo diegimą – vis vien galiausiai atsiremsime į klausimą apie tapatybę ir demokratiją.

Kas Jums, garbusis Broli ar Sese, akimis vedžiojantiems šias eilutes, svarbiau? Kol kiekvienas neišspręsime šios dilemos, tol murkdysimės neaiškiose baimėse, tryptčiosime vietoje ir bus sunku nuveikti ką nors prasmingo.

KOKIOS IŠEITYS?

Jei šio straipsnio autorius būtų pasirinkęs patetišką meinstryminį rašymo būdą, pirmiausia derėtų parašyti maždaug tokį sakinį: „Privalome išsaugoti Vakarų civilizaciją, nes ji yra orumo ir laisvės pagrindas, be kurių neįmanoma demokratija.“

Tačiau parašęs tokį sakinį turėčiau pripažinti ir kitą dalyką: šitie žodžiai mažai ką bereiškia tūlam dabarties vakariečiui. Mano galva, čia susiduriame su situacija, kai kiekvienas europietis arba, jei norite, vakarietis pats turi apsispręsti, ką renkasi. Individualiai. Jei Kinijoje ar islamo valstybėse žmogus yra tik „instrumentas“, o tautos–bendruomenės–klano interesai yra aukščiau už konkretaus žmogaus poreikius, visai verta atvirai sau pripažinti, koks gyvenimo būdas pačiam artimesnis.

2.

Darydami analogijas su karyba turėtume du požiūrius į žmones: pirmasis remiasi nuostata, kad dėl pergalės galima aukoti šimtus kareivių, o antrasis, vakarietiškas, deklaruoja, kad kiekvienas kareivis yra vertybė.

Pasaulio istorijoje dažnai viskas vystosi ciklais. Nenumaldomai ateina momentas, kai demokratija tiesiog... nusibosta. Visuomenės pradeda reikalauti „adrenalino“ ir kokių nors permainų, sukrėtimų. Dingo jasi, kad būtent tokiu laiku ir gyvename. Ir, regis, kad didžiausias Vakarų civilizacijos „priešas“ yra tai, ką ji, demokratija, išvystų atsistojusi prieš veidrodį...

P. S. Pirmojo pasaulinio karo pabaigoje, 1917 metais, vokiečių matematikos mokytojas Oswaldas Spengleris parašė žymiąją knygą „Vakarų saulėlydis“. Jau tuomet jis teigė, kad Vakarų civilizaciją ištiko galutinė krizė. x

1. Kartais nenorom, it saugodami, patys įkalinam savo šventuosius.
2. Ar byra Europos „pastatas“?

PŪSLĖS – PAGRINDINIS KOJŲ PRIEŠAS

6

Tekstas Kastė Mateikaitė
Nuotraukos Okupacijų ir laisvės kovų muziejus, Vikipedija, Valdas Kilpys

Kojų pūslės turbūt – viena dažniausių sveikatos problemų įvairiuose žygiuose, bėgimo varžybose ar karinėse pratybose. JAV pateikia tokius duomenis: kojų pūslės pasitaiko 54–64 % keliautojų ilgų žygių metu,

0,2–39 % – maratono bėgikų, o kelių etapų ultramaratonininkams kojų pūslių dažnis gali siekti net 76–100 % JAV Karo akademijoje darytais tyrimais nustatyta, kad 48 proc. kadetų patiria kojų pūslės lengvo žygio metu, o po 10 km žygiavimo pūslių atsiranda net 65 proc. karių. Kojų pūslės tokios dažnos, kad daugelio laikomos tikru mažmožiu, palyginus su kitomis sveikatos

problemomis. Vis tik nenuginčysite, kad šis mažmožis mažina koncentraciją, sportinį pajėgumą, kurie yra svarbūs maratonų bėgikams, alpinistams ar kariams įvairių užduočių metu. Negana to, jos gali sukelti rimtų infekcinių komplikacijų, tokių kaip celiulitas, kurio gydymas bus sudėtingesnis ir užtruks kur kas ilgiau.

1.

KAIP ATsiranda KOJŲ PŪslĖS?

Kalta šlytis. Kojų pūslių atsiranda dėl besikartojančio odos trynimosi su kitu paviršiumi. Trinties jėga didėja, didėjant išoriniam spaudimui. Kai išorinė jėga viršija trinties jėgas, atsiranda šlytis – lygiagretus paviršių judėjimas vienas kito atžvilgiu. Šlytis tarp kojinės ir sveikos odos nieko blogo nepridarys. Bet jeigu dėl kokių nors priežasčių [sudrėkusios kojinės, avalynės spaudimo] padidėja trintis tarp kojinės ir odos, šlytis perduodama gilesniems odos sluoksniams. Viršijus tų sluoksnių elastingumą, atsisluoksniuoja paviršinis odos sluoksnis nuo gilesniųjų, formuojasi ertmė, kurią užpildo skystoji kraujo dalis – plazma. Taip atsiranda pūslė. Jeigu šlyties jėgos nesiliauja, viršutinis odos sluoksnis (pūslės „stogas“) nuplėšiamas visiškai, atidengiami giliai odos sluoksniai. Tokiu atveju intensyvėja skausmas, pažeidus gilesnius sluoksnius, galimas kraujavimas, atsiveria „vartai“ infekcijai – pūslės supūliavimui.

PAPRASČIAU PŪSLIŲ IŠVENGTI, NEGU JAS GYDYTI

Pūslių atsiradimas priklauso ne tik nuo išorinio spaudimo jėgos, odos ir objekto (kojinės) trynimosi dažnio, bet ir nuo odos elastingumo bei aplinkos drėgmės ir temperatūros. Todėl, kad būtų išvengta trinties pūslių, reikia atsižvelgti į šiuos rizikos faktorius ir bandyti sumažinti jų įtaką.

– Mažesnis svoris – mažesnė spaudimo jėga. Asmenims, turintiems didesnį kūno masės indeksą, dažniau pasireiksdavo kojų pūslės ultramaratonų metu. Tad žgygyje užtektų tiesiog sumažinti kuprinės svorį ir kojų pūslių atsiradimo rizika sumažėtų.

– Tolygiai paskirstytas svoris. Rekomenduojama naudoti padukus, batų įdėklus, ortopedinius įdėklus, kurie paremia pėdos skliautą, taip tolygiai paskirstydami kūno svorį kojų padui.

– Tinkamai parinkta, patogi avalynė. Per maži batai didina spaudimą kontakto taškuose. Avint per didelius batus, koja slidinėja bate, todėl daugėja trinties taškų. svarbiausia išsirinkti tinkamą avalynę.

KELETAS PATARIMŲ:

- 1. matuokitės batus vakare, kai kojos bus šiek tiek patinusios. Ilgesnio žygio metu tikrai neišvengsite kojų tinimo ir netinkamai parinkti batai gali pradėti spausti;
- 2. matuodamiesi batus, išbandykite tas kojines ir padukus, kuriuos naudosite ir žygio metu;
- 3. rinkdamiesi batus nepamirškite, kad gali tekti mūvėti storesnes kojines;
- 4. skirkite pakankamai laiko naujiems batams pranešioti. Batų medžiaga tampa lankstesnė, minkštesnė, taip sumažėja potencialių trinties vietų skaičius.

– **Kojinių sluoksniavimas.** Tinkamai suderinus kojines, šlytis sukuriami tarp dviejų kojinių sluoksnių, o sumažinama trinties jėgos įtaka odai. Šį metodą renkasi daugelis keliautojų bei karių. Pirmam sluoksniui pasirenkama plona, švelnaus paviršiaus, gerai priglundanti prie odos, sintetinės medžiagos kojinė. Plona sintetinė kojinė nesulaiko drėgmės, pašalindama prakaitą nuo odos paviršiaus. Antram sluoksniui renkamasi stora vilnonė kojinė, kuri juda kartu su batu ir kartu tarnauja kaip paminkštinimas.

– **Sausos pėdos.** Sudrėkus odai, padidėja trinties jėgos ir pūslių atsiradimo rizika. Kad to būtų išvengta žygio metu, rekomenduojama tinkamai pasirinkti kojinių kombinacijas: yra sukurtos vandens nepraleidžiančios kojinės, mažinančios drėgmės patekimą iš išorės, o sintetinės plonos vidinės kojinės padeda išgarinti prakaitą nuo odos paviršiaus. Naudojami antbačiai taip pat apsaugos nuo nereikalingos drėgmės patekimo į batus. Paprasčiau tariant, sudrėkus kojoms tereikia dažniau keisti kojines.

– **Kojų pėdų paruošimas.** Jeigu tinkamai pasirūpinsite kojomis prieš žygį, kojų pūslių atsiradimo tikimybė žymiai sumažės. Tik reikia pasirinkti sau tinkamą būdą. Vieni sportininkai kelis mėnesius prieš varžybas rūpestingai tepa kojas vazelinu ar jo produktais ir taip didina odos elastingumą. Kiti, atvirkščiai – mirko jodo ar tanino rūgšties tirpaluose ir taip skatina epidermio proliferaciją ir sustorėjimą. Šiaip ar taip, rekomenduojama padų odos sustorėjimus ir nuospaudas nutrinti pemza, nes dėl trinties joms nusilupus atsiveria žaizdos, o pūslės, susiformavusios nuospaudų vietose, yra ypač skausmingos. Nukarpyti pirštų nagai padės išvengti skausmingų ponaginių hematomų [kraujo išsiliejimo]. Kelios savaitės prieš sunkesnį žygį ar bėgimą pasidarykite profesionalų pedikiūrą.

– **Pleistrai.** Tas pėdų vietas, kur dažniausiai formuojasi pūslės, dar prieš kelionę ar kitą veiklą užklijuokite pleistru. Kitas tinkamas pūslių profilaktikos būdas yra greitai atpažinti „jautrųjų pėdų tašką“ [angl. *Hot spot*] tik jam atsiradus ir tą vietą užklijuoti pleistru nedelsiant. Tai

Pūslių atsiradimas priklauso ne tik nuo išorinio spaudimo jėgos, odos ir objekto (kojinės) trynimosi dažnio, bet ir nuo odos elastingumo bei aplinkos drėgmės ir temperatūros.

- 1. Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės Vanago grupės vadas Feliksas Daugirdas-Šarūnas tvarsto bendražygio Vinco Kalantos-Nemuno pėdą. 1948–1949 m.
- 2. Kvang Ngajaus provincija, Pietų Vietnamas, 1966 m. JAV jūrų pėstininkų radijo ryšininkas, atlikdamas pareigas, nepraleidžia progos pasirūpinti savo kojomis.
- 3. II pasaulinio karo JAV kariuomenės plakatas: „Tai apkasų pėdos. Išvenk to ir laikyk kojas sausai bei švariai!“

reiškia, kad tik pajutus, jog kažkuri pėdos vieta yra trinama [nemalonus jausmas, skausmas, deginimas], reikės nutraukti veiklą ir skirti laiko pėdų pūslių profilaktikos procedūrai. Greičiausiai tiks bet koks pleistras [literatūroje minima nuo popierinio pleistro iki izoliacinės juostos], kurį rasite vaistinėje. Svarbiausia klijuoti pleistrą ant sausos, švarios odos, tada jis tinkamai priglus ir ilgiau laikysis. Į tarpupirščius reikėtų vengti klijuoti grubaus paviršiaus pleistrų, nes gali trinti gretimų pirštų odą. Taip pat reikia turėti galvoje, kad kelionės ar kitos veiklos metu koja greičiausiai sudrėks dėl prakaito, pleistrą reikės pakeisti nauju. Todėl neverta rinktis brangių produktų, verčiau turėti jų pakankamai daug.

– **Antiperspirantai** – priemonės, mažinančios kojų prakaitavimą, turėtų sumažinti ir pūslių atsiradimo pavojų. Vis tik jos dirgina pėdų odą, gali sukelti dermatitą, todėl nėra rekomenduojamos kaip pirmo pasirinkimo profilaktinė priemonė. Antiperspirantai tikty asmenims, kuriems labai stipriai prakaituoja pėdos.

– **Kojų pudra** taip pat gali būti naudojama kojų drėgmei sumažinti. Vis tik pastebėta, kad susimaišę su prakaitu milteliai linkę sulipti ir taip gali sukelti kojų pūslių formavimąsi. Kojų pudra rekomenduojama kojoms džiovinti vakare po intensyvios veiklos, o ne žygio metu.

– **Lubrikantai**, tokie kaip vazelinas ar panašios priemonės, dėl savo slidumo sumažina trinties jėgą tarp kojų odos ir kojinės. Tačiau pastebėta, kad veiksmingai šios priemonės veikia tik 1–2 valandas, o po 4–6 valandų trintis netgi padidėja, nes vazelinas pritraukia smėlį ir taip dirgina odą bei didina pūslių atsiradimo riziką. Tad tikslinga šias priemones pakartotinai naudoti po kelių valandų intensyvios veiklos.

KAD PLEISTRAS LAIKYTŲ

Viena geriausių kojų pūslių profilaktikos priemonių – pleistro užklijavimas. Yra asmenų, kurie pleistru užklijuoja jautrias pėdų vietas dar prieš būsimą intensyvesnę veiklą. Tačiau efektyviausiai pleistrai

apsaugo, kai yra klijuojami tik pajutus nemalonų trynimo, šilumos jausmą būsimos pūslės vietoje [anglų kalboje ta vieta vadinama „karštu tašku“ – *hot spot*]. Laiku pastebėjus šį momentą ir ėmusis prevencijos veiksmų, galima išvengti tolesnio pūslės formavimosi. Tinkamai pasirinktas ir užklijuotas pleistras tarnaus kaip antras odos sluoksnis, šlytis vyks tarp pleistro ir kojinės, bet ne tarp vidinių odos sluoksnių.

Keli pleistro klijavimo principai:

- pleistras turi būti priklijuotas kaip galima lygiau, išvengiant raukšlių ir nelygumų;
- pleistro kampai užapvalinami, kad glaudžiai priglustų prie odos ir savaime nuo trinties neatskiliuotų;
- pleistras turi būti gana platus, kad uždengtų besiformuojančią pūslę ar padelį virš jos;
- vengti pleistru apjuosti pėdą ar koją, kad neužspaustumėte kraujotakos ir neatsirastų tinimas;
- prieš klijuojant pleistrą, gerai nuvalyti bet koki purvą ar dulkes, nusausinti odą;
- jeigu vieta stipriai trinama, gali prireikti antro pleistro sluoksnio, kad būtų pritvirtintas pagrindinis pleistras;
- reikėtų palikti tą patį pleistrą nekeičiant jo nauju kaip galima ilgiau, nebent pleistras nusilupa pats ar jaučiamas didėjantis skausmas po pleistru. Taip sumažėja pūslės odos pažeidimo rizika;
- pasibaigus žygiui pleistrą galima lengvai pašalinti jį sumirkius vandeniu. Trumpai tariant, skirkite laiko pėdai nuplauti, gerai nusausinti. Pasitarkite fantaziją, kad galėtumėte kruopščiai užklijuoti vieną ar du pleistro sluoksnius ant pūslės. Ir net nepatogiausioje pėdos vietoje tinkamai užklijuotas pleistras laikys ilgai.

PRADURTI AR NEPRADURTI?

Kojų pūslių gydymas nėra sudėtingas, tačiau gali trukti ilgai. Pagrindiniai gydymo tikslai yra sumažinti diskomfortą ir skausmą tęsiant fizinę veiklą, apsaugoti nuo didesnio odos ploto pažeidimo [pūslės plitimo] bei infekavimosi [pūslės supūliavimo, celiulito]. Dėl susikaupusio pūslėje skysčio spaudimo stiprėja skausmas. Išliekant spaudimui ir trinciai, gali būti pažeidžiama viršutinė pūslės odėlė [„stogas“], atidengiami jautrūs vidiniai odos sluoksniai, kraujagyslės, atveriami „vartai“ infekcijai.

NEPRADURTI. Geriausia pūslės apsauga yra jos pačios „stogas“, todėl reikia imtis veiksmų, padedančių apsaugoti nepažeistą pūslę: užklijuoti pleistru, sumažinti trintį ir spaudimą.

PRADURTI. Tačiau kartais pūslės būna gana didelės ir šių veiksmų nepakanka. Tada tenka jas pradurti. Tik būtina laikytis tam tikrų taisyklių.

Aprašysiu vieną pūslių gydymo metodą:

— dezinfekuokite pūslės odą ir adatą (ar žiogelį) dezinfekciniu tirpalu;
— pačiame pūslės kampe pradurkite skylutę. Jeigu pūslė didelė, pradurkite kelias mažas skylutes atokiai vieną nuo kitos, kad išvengtumėte odelės nuplyšimo;
— švelniai išspauskite susikaupusį skystį;
— suplokštėjusią pūslę tampriai užklijuokite pleistru (gali būti popierinis pleistras), uždengdami visus pūslės kraštus;
— virš pirmojo pleistro (ypač jeigu jis yra popierinis) užklijuokite antrąjį pleistrą (leukopasterį, rutulinio pleistro gabalėlį ar kitos rūšies pleistrą) vėlgi uždengdami visiškai pirmojo pleistro kraštus. Kai reikės nuimti pleistrą, apatinis pleistras apsaugos pūslės odelę („stogą“) nuo pažeidimo. Jeigu vis tik pūslės „stogas“ nuplyšo ir atsidendė žaizda, gydymas tęsiamas pleistrais šiuo būdu:
— švariai dezinfekuotomis žirklutėmis pašalinkite negyvas odos dalis (negyvi audiniai nėra skausmingi);
— dezinfekuokite pažeistą vietą;
— ant pažeistos vietos šiek tiek uždengdami kraštus uždėkite hidrokoloidinį tvarstuką (specialūs tvarsčiai nudegimams, opoms gydyti, sugeriantys drėgmę, skatinantys gijimą, mažinantys skausmą, suteikiantys paminkštinimą). Taip pat gali būti naudojami hidrokoloidinį padelį turintys specialūs pūslių tvarsčiai. Jei tokių farmacijos „stebuklų“ neturite, naudokite paprastą marlės gabalėlį, sumirkytą dezinfekciniu tirpalu ar antibakteriniu tepalu. Išdžiūvęs jis prilips prie žaizdos, tačiau, sumirkius vandeniu, bus galima jį lengvai pašalinti;
— ant viršaus tampriai užklijuokite vieną ar du pleistro sluoksnius (kaip nurodyta aukščiau).

Tinkamai užklijuotas pleistras laikys ilgai, pūslei bus sudarytos sąlygos gyti. Tokio tvarsčio **nereikia šalinti**, nebent pleistras pats nuslinko, permirko ar didėja skausmas pūslės vietoje.

KITI PŪSLIŲ GYDYMO METODAI

Siūlo įvėrimas. Dezinfekavus adatą su siūlu perveržiama pūslė, paliekant siūlą kaip dreną pūslės skysčiui išbėgti. Nors šis metodas taikomas, medikų **labai kritikuojamas** dėl didelės infekcijos (supūliavimo) rizikos. Patį siūlą gerai išdezinfekuoti yra beveik neįmanoma dėl jo sandaros, o paliktas žaizdoje, jis yra puikūs „vartai“ infekcijai.

CHEMINIAI PŪSLIŲ GYDYMO BŪDAI.

Literatūroje minimas žaizdų klijų (benzoino, skysto pleistro, audinių klijų) naudojimas pūslėms gydyti.

Pateikiami keli būdai:

- 1. išdrenavus pūslę, suleidžiama skysto pleistro ir tvirtai prispaudžiama, kad pūslės „stogas“ priliptų;
- 2. kruopščiai nukirpus pūslės „stogo“ odelę, išvalyta žaizdelė ištepama audinių klijais ir atgal priklijuojama pūslės odelė;
- 3. gyvsidabrio druskos tirpalas [Merbromin], plačiai naudotas kaip antiseptikas, užtepus ant pažeistos pūslės, išdžiovina pūslės pagrindą ir leidžia komfortiškai tęsti veiklą dėl susidariusios nuospaudos.

Vis tik šie būdai reikalauja kruopštumo ir yra skausmingi, o gyvsidabrio druska yra išimta iš prekybos daugelyje Vakarų šalių.

KOMPLIKUOTOS PŪSLĖS IR JŲ GYDYMAS.

Kraujingos pūslės. Dėl trinties formuojantis pūslei, gali būti pažeidžiamos kraujagyslės, tada pūslė prisipildo tamsaus, kraujingo skysčio. Tokios pūslės yra linkusios supūliuoti, į jas patekusi infekcija greitai plinta į aplinkinius audinius bei kraują, todėl reikia stengtis nepažeisti pūslės „stogo“, tokių pūslių rekomenduojama **nepadurti**. Jeigu pūslė labai didelė ir be drenavimo apsieiti negalima, būtina laikytis visų sterilumo taisyklių. Pradurtą

kraujingą pūslę reikia dažnai stebėti. O tik atsiradus infekcijos požymių (paraudimui, skausmingumui, pūlingam skysčiui), reikia vartoti geriamus antibiotikus.

Supūliavusios pūslės. Jeigu pūslės viduje stebite drumzliną skystį ar pūlius, o pati pūslė yra labai skausminga – tai infekcijos požymiai. Tokią pūslę jau **būtina pradurti**, pašalinti „stogo“ odelę ir gerai dezinfekuoti. Ant atviros žaizdelės reikia uždėti antiseptiko ar antibiotiko tepalo ir užklijuoti, kaip aprašyta aukščiau. Jeigu skausmas pūslės vietoje didėja, aplinkiniai audiniai parausta, patinsta, galime įtarti celiulitą (audinių infekciją). Tada būtina pradėti vartoti geriamus antibiotikus. O atsiradus sisteminių infekcijos požymių, tokių kaip karščiavimas, šaltkrėtis, bendras silpnumas, mieguistumas, būtina kreiptis į gydytojus.

Nuospaudų pūslės. Kartais pūslės susidaro po nuospaudomis (odos sukietėjimu). Tai ypač skausmingos pūslės, kurias labai sunku gydyti. Tokių pūslių nepatartina drenuoti, nes jas sunku pasiekti, skystis vėl greitai prisipildo, o patekusi infekcija gali pažeisti giliuosius audinius. Todėl rekomenduojama tokių pūslių vengti šalinant nuospaudas pemza, o jei jau atsiranda, gydyti jas pleistrais. x

ADOLFO RAMANAUSKO-VANAGO KOVŲ KELIAIS

Tekstas Mindaugas Černiauskas
Nuotraukos Darius Kardokas, Algimantas Černiauskas, Mindaugas Černiauskas.

Birželio 15 dieną, nepaisydami alinančių karščių, šimtai žygeivių iš visos Lietuvos rinkosi į Merkinę, iš kur žygiavo Lietuvos partizanų vado

Adolfo Ramanausko-Vanago Laisvės kovų keliais. Išbandyti naujai sukurta maršrutą Lietuvos istorijos gerbėjus pakvietė Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija kartu su Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centru ir Merkinės krašto muziejumi.

1.

Didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų bataliono kariams atlikus tris salves Vanago ir jo bendražygių garbei bei Lietuvos valstybei, žygeiviai sparčiu žingsniu patraukė į 22 km žygį.

Po mišių, kurias aukėjo Merkinės dekanas kunigas dr. Robertas Rumšas, žygeiviai rinkosi į Merkinės kryžių kalnelį, didžiausią memorialą Dainavos apygardos partizanams. Šis sukurtas sovietmečiu įrengtame stadione, kur kare po karo žvyrduobėse slapta buvo užkasti Dainavos krašto partizanai – Vanago bendražygiai.

Žygio dalyvius atvyko pasveikinti Vanago bendražygis Juozas Jakavonis-Tigras (g. 1925 m.), Varėnos r. savivaldybės vicemerar Giedrius Samulevičius, taip pat Didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų bataliono vadas Darius Meilūnas su savo kariais. Žygio maršrutą pristatė Dzūkijos nacionalinio parko darbuotojas Algimantas Černiauskas.

Didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų bataliono kariams atlikus tris salves Vanago ir jo bendražygių garbei bei Lietuvos valstybei, žygeiviai sparčiu žingsniu patraukė į 22 km žygį. Maršrutas vinguriuoja per istorines vietas, kuriose buvo Vanago vadavietės, bendražygių bunkeriai, kur įvyko garsioji Vanago fotosesija su vanagėliais (Bingelių k.). Pusiaukelėje ateinama į Kasčiūnų kaimą – J. Jakavonio-Tigro sodybą, kurioje buvo suplanuota garsioji Merkinės puolimo operacija, įvykusi 1945 metų gruodžio 15 dieną.

Aplink Merkinę esantys miškai ilgą laiką buvo Vanago veikimo teritorija. Kartais pamirštama, kad Vanagas buvo Merkinės bataliono vadas. 1945 metų rugpjūčio 1 dieną Nedzingėje įvykusio pirmojo susitikimo tarp Juozo Vitkaus-Kazimieraičio ir Vanago metu Kazimieraitis jau buvo girdėjęs apie Vanago asmenybę, pasiūlė jam jungtis prie savo organizacijos, o Vanago kuopą pavadinti Merkinės batalionu. Apie bataliono aktyvumą partizanų vadas vėliau rašys: „Apskritai Merkinės batalionas visuomet patirdavo daugiausia partizanų aukų. Čia daugiausia žūdavo, bet daugiausia ir naujų į partizanų gretas įstodavo. Galima tvirtinti, kad šiame Dainavos šalies kraštyje partizanų buvo gausiausia, palyginti net su visa Lietuva“. 1947 metų rugsėjo 25 dieną Vanagui tapus Dainavos apygardos vadu, Merkinės batalionas eilinių partizanų sprendimu pavadinamas Vanago grupe.

Maršrutas LLKS Tarybos 1949 metų vasario 16 dienos Deklaracijos signataro Adolfo Ramanausko-Vanago kovų keliais veda takais ir miško keliukais, per kaimus ir pamerkių pievomis. Žygio dalyviams neleidžia paklysti žygio žemėlapis, trasos nužymėjimas raudona granata, taip pat informaciniai stendai. Pėsčiųjų žygis baigiasi ant Merkinės piliakalnio, ant kurio ne kartą

buvo užkopęs ir Vanagas – partizanų vadas – iki paskutinės akimirkos išlikęs Mokytoju. Nuo čia atsiveria vaizdas į Lietuvą, už kurios laisvę kovėsi Lietuvos partizanai.

Didelė garbė eiti keliais tų, kurie nepabūgo sunkios savo dalios ir, partizano Liongino Baliukevičiaus-Dzūko žodžiais tariant, „išturėjo galingą dvasinę stiprybę priešintis okupacijai“. Laimingi sugrįžę ir išbandę naują maršrutą. Tarp jų ir penkiameis Juozukas. Legendinės fotosesijos vietoje nusifotografavęs su partizanų uniformomis apsirengusiais muziejininkais, savo tėvams pasakė, kad partizanai karietomis nevažinėja, ir savo kojytėmis įveikė per 17 žygio kilometrų. Žygiavusių atsiliepimai – patys geriausi. Tie, kas nedalyvavote, žygį galite atlikti savarankiškai ar su gidu bet kuriuo metų laiku, bet kokia proga ir bet koku oru. Daugiau informacijos apie maršrutą ir žygio žemėlapius bei diplomus galite įsigyti Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direktijos Lankytojų centruose, taip pat Merkinės krašto muziejuje. x

- 1. Žygeiviai eina per Merkinę.
- 2. Didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų bataliono kariai atlieka salvę Adolfo Ramanausko-Vanago ir jo bendražygių garbei.
- 3. Žygiuoja Didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų bataliono kariai.
- 4. Žygeivius lydėjo partizanais persirengę Merkinės krašto muziejaus muziejininkai.
- 5. Maršrutas nužymėtas raudona granata.

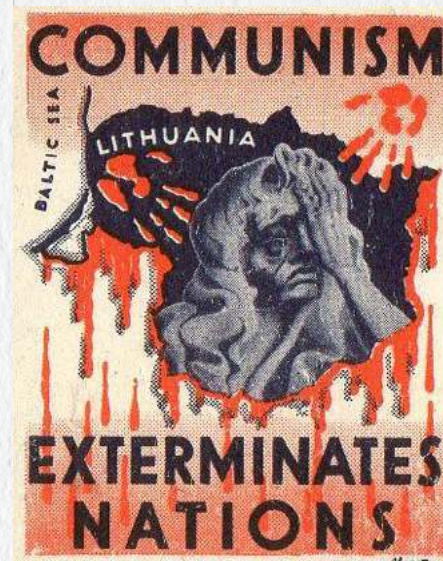
NKVD, NKGB IR KGB APIE ŠAULIŲ SĄJUNGĄ

8

Tekstas Stasys Ignatavičius,
LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas

Ieškant istorinių dokumentų ir informacijos apie tarpukario Šaulių sąjungą, užkliuvo SSRS valstybės saugumo liaudies komisaro (NKGB – Valstybės saugumo liaudies komisariatas) Vsevolodo Merkulovo 1944 metų rugpjūčio 6 dieną pasirašyta instrukcija Lietuvoje veikiantiems čekistams, kurioje buvo keliama konkretūs planai, kaip kovoti su sovietinės valstybės liaudies priešais. Minėtoje instrukcijoje įsakmiai buvo nurodyta Lietuvoje surasti ir suimti: 2 tūkstančius voldemarininkų, 40 tūkstančių jaunalietuvių, 60 tūkstančių šaulių (žinant, kad prieš sovietinę okupaciją 1940 metais Šaulių sąjungoje buvo 62 tūkstančiai narių, nemažai aktyvių Šaulių sąjungos veikėjų buvo suimta pirmomis sovietinės

okupacijos dienomis, daug šaulių su šeimomis buvo ištremti per pirmąjį tremtį 1941 metų birželio 14 dieną, vadinasi, turi būti surasti ir suimti visi Lietuvoje likę šauliai), 10 tūkstančių Nepriklausomybės kovų savanorių (1918–1919 metais pirmieji savanoriai stojo į kuriamą Lietuvos kariuomenę bolševikams užpuolus mūsų valstybę, vadinasi, visi, kurie kovojo su Raudonąja armija, turi būti surasti ir suimti), 8 tūkstančiai mokytojų, priklausiusių dr. Jono Basanavičiaus draugijai, ir 30 tūkstančių Jaunųjų ūkininkų sąjungos narių. Šis planas žūtbūt turėjo būti įvykdytas ir pagal jį didelė dalis jų buvo nužudyti ar pateko į stalininius lagerius. Manau, kad tokios instrukcijos atsiradimui pagrindo turėjo tai, kad šauliai ir buvę Lietuvos kariai bei karininkai buvo pagrindinė jėga 1941 metų birželio 22–28 dienos sukilime, gen. P. Plechavičiui steigiant vietinę rinktinę ir kuriantis rezistencijai prieš sovietinę okupaciją.

1. XX a. 6-ajame dešimtmetyje JAV išleistas pašto ženklas okupuotos Lietuvos tema su užrašu „Communism exterminates nations“ (Komunizmas naikina tautas).

Įdomių detalių randame ir vartydami divizijos generolo Stasio Raštikio prisiminimų raštus. Viena skyrelyje buvęs Lietuvos kariuomenės vadas aprašė NKVD (Vidaus reikalų liaudies komisariato) požiūrį į Šaulių sąjungą. S. Raštikis rašė: „Bolševikų saugumo organai Lietuvoje 1941 metų kovo mėnesį paruošė dokumentą, įvertinantį Lietuvos šaulių sąjungą. Jis buvo skirtas NKVD darbuotojams ir vadinosi „Apžvalga apie kontrrevoliucinę pusiau karinę šaulių organizaciją“. Šioje „apžvalgoje“ buvo rašoma: „Lietuvos šaulių sąjunga yra pusiau karinė fašistinė organizacija, kurios uždavinys – savo narių karinis parengimas atsargos kariuomenei ir kovai su vidaus priešais. Nors Šaulių sąjungai priklausė įvairių pažiūrų žmonės ir formaliai sąjunga buvo nepartinė, faktiškai jai vadovavo tautininkai... Šaulių sąjungai pradžią davė 1919 metais prieš lietuvių tarybinę valdžią kariavę baltieji partizanai [Šaulių sąjunga buvo įkurta 1919 metų birželio 27 dieną, kai Lietuvos kariuomenę pergalingai stūmė sovietinė Raudonąją armiją iš Lietuvos

teritorijos ir jokios tarybinės valdžios šalies nebuvo – aut. pastaba]... Visus šaulių tarpe dirbtas darbas daugiausia siekė išauklėti šaulius tautinėje ir šovinistinėje dvasioje, neapykantoje Tarybų Sąjungai ir komunistams, paruošti žmonių atsargas karui ir nuslopinti krašte revoliuciškai nusiteikusių gyventojų bruzdėjimus... Šaulių sąjunga buvo plačiausia organizacija Lietuvoje, apie 60 000 žmonių, kuria smetoninis režimas rėmėsi kaip karine jėga, galėjusia būti panaudota prieš liaudį.“ Dokumentas, pasirašytas LTSR NKVD UGB 2-ojo skyriaus 1-osios dalies viršininko, valstybės saugumo leitenanto Boriso Zaidenvurmo, kartu su šio skyriaus viršininko valstybės saugumo kapitono Danieliaus Todešo lydraščiu buvo išsiuntinėtas Lietuvos NKVD apskričių skyrių viršininkams.

Patriotinė Šaulių sąjunga, visą laiką kovojusi už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, kitokio įvertinimo iš NKVD ir negalėjo sulaukti. Stebina kas kita – šio rašto šešių priedų turinys. Pirmajame priede, pavadintame „Žinios apie Šaulių sąjungos ginklų skaičių ir rūšį“, nurodytas didžiulis skaičius šautuvų, revolverių, granatų, šovinių ir net 457 lengvosios patrankos. Jei Šaulių sąjunga būtų turėjusi tokią galingą artileriją, jai būtų pavaldėjusi visa Lietuvos kariuomenės artilerija. Tame pačiame dokumente pažymėta, kad kai kurios šaulių rinktinės turėjo daug parako. Kauno šaulių rinktinė – 31 780, Marijampolės – 1624,24 ir t. t. Neaišku, kokiais svorio vienetais čia operuojama – kilogramais, svarais ar dar kokiais kitais mato vienetais [o gal tonomis, tokio kiekio pakaktų ne tik Kremlį, bet ir visą Maskvą išsprogdinti – aut. pastaba]. Antrajame priede, pavadintame „Žinios apie Alytaus apskrities šaulių tautybę ir užsiėmimą“, išskirtas Alytaus šaulių rinktinėje buvusių 113 šaulių mokytojų skaičius [gal todėl ir V. Merkulovo instrukcijoje buvo nurodymas surasti ir suimti 8 tūkstančius mokytojų, priklausiusių dr. J. Basanavičiaus draugijai – aut. pastaba]. Skaitydamas šiuos dokumentus, pirmiausia pagalvoji, kad jų autorius neturėjo jokio supratimo apie karinės struktūras ir ginklus. Norisi tuo tikėti, tačiau tolesnė NKVD veikla parodė, kad Šaulių sąjungos ginklų skaičius buvo sąmoningai padidintas, kad paskui būtų galima žiauriai susidoroti su jos nariais...“

Norėčiau pratęsti paskutinę divizijos generolo S. Raštikio mintį. Akivaizdžiai suprantama, kodėl nuo pat pirmųjų sovietinės okupacijos dienų šauliai buvo persekiojami, suimami, kalinami, kankinami, tremiami, žudomi... Manau, kad tokios „išsamios“ NKVD žinios, pažymos, apžvalgos, instrukcijos, lydraščiai ir kt. labai įbaugino sovietinius vadovus, todėl apie 70–80 procentų Šaulių sąjungos

narių nukentėjo nuo sovietinio okupacinio režimo. Kad Šaulių sąjunga sovietinei valdžiai buvo skaudulys ir grėsminga organizacija, galima suprasti iš Seimo nario, istoriko Arvydo Anušausko knygos „KGB. Visiškai slapta“. Joje randame: „Sovietų Sąjungos aukščiausieji valdžiai neatsisakius politinio, ekonominio ir karinio spaudimo politikos, vietinis [Lietuvos – aut. pastaba] KGB padalinys numatė ir vieną Maskvai naudingą prevencinę akciją: Krašto apsaugos ir Valstybės saugumo departamentų ir Lietuvos šaulių sąjungos paleidimą pagal Sovietų Sąjungos prezidento įsaką...“ Ir iš tiesų, 1989 metų rugsėjo 20 dieną atkūrus Lietuvoje Šaulių sąjungą, jautėme daugiau sovietinio saugumo dėmesio. Tai gali paliudyti ir 1989 metų rugsėjo 20 dienos priesaikos Kelmėje prie V. Putvinskio kapo dalyviai, kai žygiuojant Kelmės gatvėmis iki buvusių Kelmės šaulių namų [tuomet ten buvo įsikūręs Kelmės rajono Vykdomasis komitetas], mus stebėjo keletas įtartinų tipų, o važiuojant į Kauną iki Kelmės rajono ribos lydėjo įtartinai juoda „Volga“. Kalbantis telefonu, nutrūkdavo ryšis arba atsirasdavo įtartinas fonas.

Į LŠS atkūrimo iniciatyvinę grupę buvo infiltruotas KGB agentas – jaunas studentėlis, kuris už užmokestį teikdavo informaciją apie šaulių veiklą ir organizacijos atkūrėjus. 1991 metų sausio mėn., saugant Aukščiausiosios Tarybos rūmus, visiškai atsitiktinai pavyko jį demaskuoti. Teko girdėti, kad tas agentėlis vėliau pasikorė. Nemanau, kad tik jis vienas buvo įkištas tarp mūsų, tačiau kitų demaskuoti nepavyko. 1989 metų rudenį mūsų posėdžiams Kauno Architektų namų salytėje vakarais leido pasinaudoti tuometis Kauno Architektų sąjungos atsakingasis sekretorius, legendinės grupės „Antis“ lyderis Algirdas Kaušpėdas. Pamenu, vieną lapkričio mėnesio vakarąėjome į posėdį. Prie Architektų namų mus pasitiko A. Kaušpėdas ir informavo, kad šmirinėja įtartinai civiliškai, o vidiniame namų kiemelyje stovi du samanų spalvos „uazikai“. Nieko nelaukė, palikę porą šaulių įspėti kitus, kiemais sprukome kas sau... Esu tikras, kad ir šiandien mūsų organizaciją akylai stebi dabartinės Rusijos ir Baltarusijos slaptosios tarnybos bei domisi Lietuvos šaulių veikla ir aktyviaisiais veikėjais... x

Pamenu, vieną lapkričio mėnesio vakarąėjome į posėdį. Prie Architektų namų mus pasitiko A. Kaušpėdas ir informavo, kad šmirinėja įtartinai civiliškai, o vidiniame namų kiemelyje stovi du samanų spalvos „uazikai“. Nieko nelaukė, palikę porą šaulių įspėti kitus, kiemais sprukome kas sau...

AMŽIAUS KATASTROFĄ PRISIMINUS: NEPAPRASTA DRAMATIŠKO PLANETOS IR KOMETOS SUSITIKIMO ISTORIJA

1. Kometa – sąlyginai mažas kosminis kūnas, kurio branduolį daugiausia sudaro purvinas ledas, dulkės, smulki meteoritinė medžiaga – Saulės sistemos „statybinės atliekos“.

2. Viena įspūdingiausių XX a. pab. stebėtų kosmoso viešnių – ilgo periodo Heilo-Bopo kometa – Lietuvos dangų puošė 1997 m. pavasarį. Spėjama, jog ši dviuodegė gražuotė vėl bus matoma tik po keleto tūkstančių metų.

Tekstas Martynas Juocevičius,
Lietuvos etnokosmologijos muziejus

Kometų pasirodymas dangaus skliaute visada būdavo netikėtas, pribloškiantis. Šis reiškinys didelį įspūdį darė jau akmens amžiaus žmogui – jis tikroviškai vaizduojamas neolito laikotarpio uolų piešiniuose. Archajinių kultūrų tyrimai rodo, kad

nuo seniausių laikų dangaus klajūnės ir žavėjo, ir gąsdino, dažniausiai jos asocijuotos su nelaimėmis, išbandymais, laikytos lemtingų socialinių pokyčių, artėjančios pasaulio pabaigos ženklų, vadintos Dievo rykšte, gauruotąja pabaisa... Ar kometų reikia bijoti? Tikrą ar menamą grėsmę jos kelia? O kas, jeigu kometos branduolys susidurtų su mūsų planeta? Poveikis atmosferai būtų labai neminkamas, pasekmės, tikriausiai, būtų globalios...

Viena senosios animacijos juosta pasakoja, kaip Trolis Mumis su savo draugu Snu Mumriku keliauja pas Astronomą į observatoriją žiūrėti kometos, mat apie jos pasirodymą išgirdo prieštarinių gandų. Šios užburiančia nuotaika alsuojančios istorijos herojai smarkiai nerimavo, kad kosmoso klajūnė nukris į Žemę ir pridarys daug bėdos. Per teleskopą pamatytas ryškus ir padidintas kometos vaizdas mažylių baimę tik sustiprina. Snu Mumrikas nuo įspūdžio net nualpsta. Bet mąslusis observatorijos šeimininkas ramiai paaiškina, kad kometa iš tikrųjų skrieja labai toli, vadinasi, jokio pavojaus nekelia.

Iš tiesų galima pamanyti, kad Saulės sistema yra rami vieta, kurioje stinga netikėtų įvykių – planetos per amžius tykiai skrieja savo orbitomis ir tik retkarčiais šią monotonią sudrumsčia iš Saulės sistemos pakraščių vis atklystančios jos „gamybos atliekos“ – asteroidai ar kometos. Rodos, mūsų nuogastavimai dėl kosminės katastrofos, grasinančios planetos išlikimui, nėra pagrįsti. Tačiau prieš 25 metus, 1994-ųjų liepos antroje pusėje, viso pasaulio mokslininkai ir astronomijos mėgėjai stebėjo įvykį, paskatinusį susimąstyti apie

galimas grėsmes, slypinčias begalinėse kosmoso erdvėse: daugybės stebėtojų akyse virtinė Shoemaker-Levy kometos skeveldrų susidūrė su Jupiteriu. Pirmąjį kartą istorijoje išvydome tokį dramatišką dviejų Saulės sistemos kūnų susitikimą.

Kometa (gr. *kometes* – uodeguotoji), galima sakyti, yra nedidelis, netaisyklingos formos kūnas, daugiausia sudarytas iš sušalusių dujų, ledo, dulkių ir kiek stambesnių akmeninių dalelių. Tipinės kometos struktūroje įžvelgiamas 1–50 km dydžio branduolys, iš esmės, purvino ledo luitas su meteoritinių dalelių priemaiša, jį gaubianti dujų skraistė, dar vadinama koma, kurios skersmuo, kometai priartėjus prie Saulės, gali išaugti iki 1–2 milijonų km, ir iš jos nutįsęs šviesus garuojančių branduolio medžiagų šleifas – kometos uodega, kartais nusidriekianti net iki 150 milijonų km.

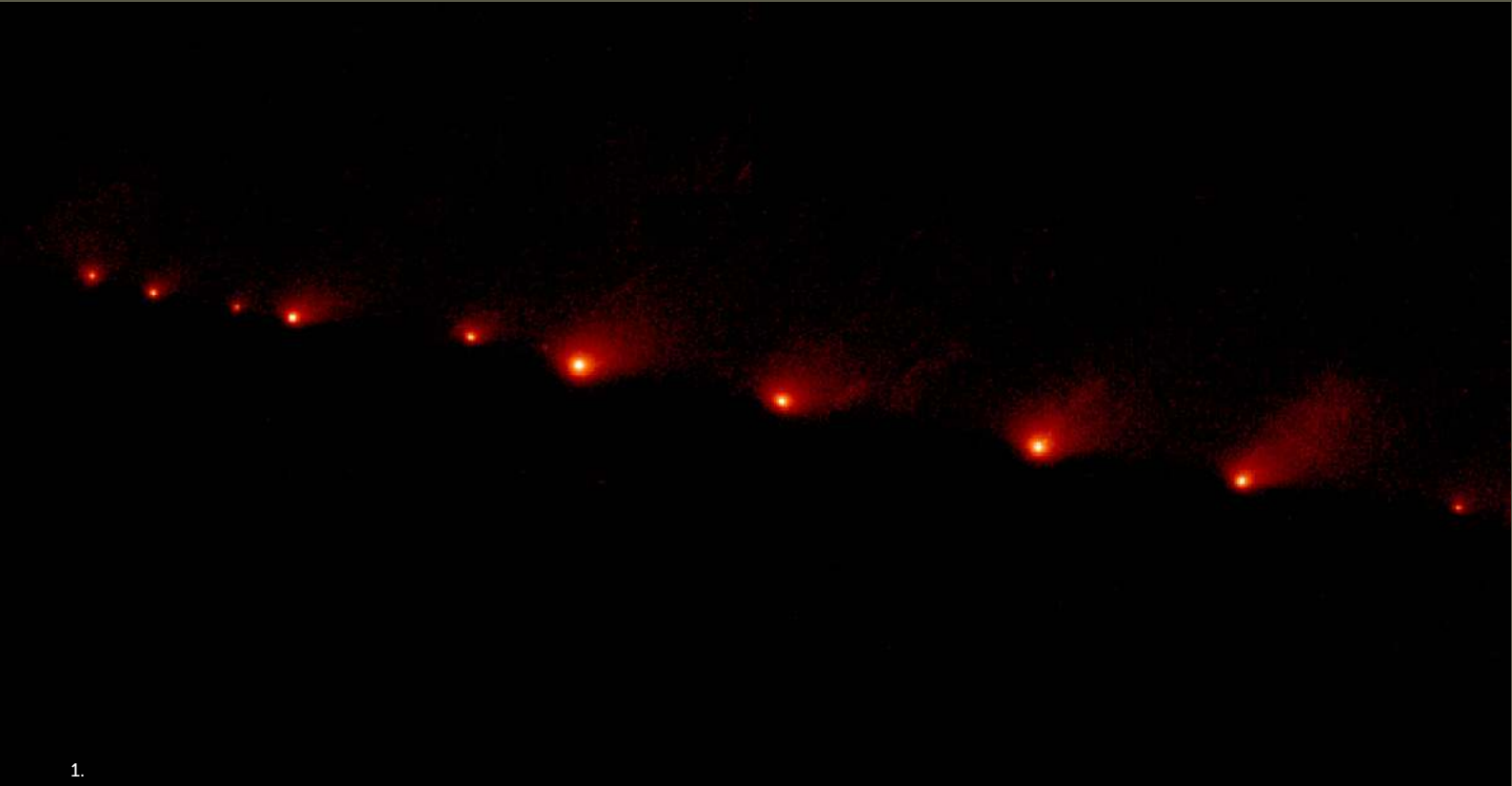
Aplink Saulę kometos skrieja labai įvairiomis elipsinės formos orbitomis. Kai kurių kometų dangiškas kelias yra labai ilgas – vienas orbitos galas gali būti arti Saulės, kitas – toliau negu Plutono orbita, ir kelionės periodas išsitęsia iki šimtų tūkstančių metų. Tačiau yra

Halio kometa prie Žemės priartėja taip dažnai, kad beveik kas antra žmonių karta turi galimybę ją stebėti ir sieti su tam tikrais istoriniais įvykiais – pralaimėtais mūšiais, imperijų žlugimu, katastrofomis... Pavyzdžiui, 87 m. pr. Kr. romėnų mokslininkas Plinijus Vyresnysis užrašė, kad Oktaviano konsulavimo metais pasirodžius ryškiai kometai kilo pilietinis karas; 66 m. kometa neva išpranašavusi Jeruzalės sugriovimą; 218 m. – Romos imperatoriaus Makrino nužudymą; 455 m. ženklo imperatoriaus Valentino nelaimingą mirtį ir t. t. Stulbinantis sutapimas, kad pastarąjį kartą Halio kometa danguje pasirodė 1986-ųjų kovą – likus maždaug mėnesiui iki Černobylio nelaimės...

trumpaperiodžių kometų, kurių orbitinis periodas tesiekia kelis šimtus ar vos keliasdešimt metų. Ko gero, garsiausia iš tokių – dar archajiniais laikais pastebėta ir legendomis apipinta Halio kometa, mūsų planetos danguje pasirodanti maždaug kas 75 metus.

Iš kur atkeliauja kometos? Manoma, kad Saulės sistemos paribiuose dunkso milijardų kometų branduolių debesis, vadinamas Orto vardu. – nuo Saulės sistemos formavimosi pradžios likusių ledinių kūnų ar jų nuolaužų sferinis apvalkalas. Kitas kometų branduolių žiedas – Koiperio juosta – plyti kiek arčiau – už Neptūno orbitos. Stingdančiame kosminiame šaltyje kometos milijonus metų „snaudžia“, kol Orto debesyje paveikti žvaigždžių gravitacijos jėgų ar Koiperio juostoje – didžiųjų planetų traukos – kai kurie ledkalniai pajuda į vidinę Saulės sistemos sritį, kur ilgainiui jų laukia negailestingas likimas: kometos skraistė ir uodega nuolat barsto medžiagą į tarpplanetinę erdvę ir per kiekvieną priartėjimą su Saule kometa nyksta, darosi vis silpnesnė ir pagaliau visai dingsta... Ypač greitai tirpsta trumpaperiodžių kometų branduoliai. Dalis kometų „žūva“ susidūrusios su Saule ar planeta. Būtent tokia lemtis ištiko 1993 m. kovą kanadiečio astronomo mėgėjo Davido Levy bei profesionalių kometų ieškotojų amerikiečių Eugene ir Carolyn Shoemaker atrastą kometa.

Apytiksliai Žemės apylinkes kasmet aplanko 20–30 kometų. Tiesa, reta jų matoma plika akimi. Nors teleskopais per metus naujų kometų atrandama net po keliolika, be specialios įrangos šį reiškinį galima išvysti vidutiniškai kas 10–15 metų. Kometas pastebi ataklūs, kantrūs „medžiotojai“, giedromis naktimis nuosekliai, plotelis po plotelio tyrinėjantys dangaus skliautą. Pagal

1.

tarptautinį susitarimą kometai suteikiamas atradėjo vardas. XVIII a. ypač pagarsėjo prancūzų astronomas Charles’as Messier, per 40 metų atradęs 14 kometų. Kitas prancūzas Jean’as-Louis Ponsas, naudodamas galingesnę teleskopą, nei kolega, atrado net 26 kometas. Jį XX a. pabaigoje aplenkė tik sutuoktiniai Shoemakeriai – tikri rastiųjų kometų rekordininkai.

Eugene ir Shoemakeris dirbo astrogeologu, tyrinėjančiu Žemės ir Mėnulio meteoritų smūginius kraterius. *Apollo* astronautus jis mokė lauko geologijos, o ir pats svajojo nukeliauti į Mėnulį. Baigiantis 7-ajam praeito amžiaus dešimtmečiui Shoemakeris prisijungė prie Palomaro (Kalifornija, JAV) observatorijoje dirbančios astronomų grupės, kuri ieškojo asteroidų ir kometų. Nuo tada Eugene į savąją sąskaitą įsirašė kelis šimtus asteroidų ir 29 kometas. Jo žmona Carolyn aktyviai kosminių klajūnių paieškai atsidavė kiek vėliau – pačioje 9-ojo dešimtmečio pradžioje, ir jai sekėsi visai neblogai. Tiesa pasakius, per tą laiką atradusi daugiau nei 800 asteroidų ir 32 kometas, ji tapo pasauline šios srities lydere. O Davidas Levy, pagal išsilavinimą klasikinės anglų literatūros specialistas, astronomija domėjosi nuo pat jaunystės ir iki 1993-ųjų pusiau mėgėjiškomis priemonėmis buvo aptikęs 21 kometą.

1993 m. kovo 24 d. minėtieji kosmoso erdvių tyrinėtojai Palomaro observatorijos teleskopu darytose nuotraukose netoli

Jupiterio atpažino naują kometą. Tai buvo 9-oji bendromis pastangomis jų atrasta trumpaperiodinė kometa, todėl gavo *Shoemaker-Levy 9* pavadinimą (sutrumpintai – *SL9*, kur didžiosios raidės reiškia pirmąsias pavardžių raides).

Kovo 27 d. paskelbta pirminė nuotraukų analizė leido manyti, jog *SL9* nėra paprasta kometa: skirtingai nuo kitų, ji sukosi ne apie Saulę, bet Jupiterį, be to, Shoemakerių ir Levy aptiktasis kosminis kūnas nebuvo vientisas, o sudarytas iš kone dviejų dešimčių įvairaus dydžio – nuo kelių šimtų metrų iki 2 km skersmens – atskirų ledo gabalų, erdvėje išsiriкиавusių maždaug 200 000 km ilgio grandine. Taigi atradimas iš tiesų buvo reikšmingas – astronomams niekada anksčiau neteko matyti tokios keistos kometos. Įtartinos *SL9* charakteristikos specialistus skatino tirti jos ypatybes, rekonstruoti praeitį bei sumodeliuoti galimą likimą.

Tyrimai rodė, jog *SL9* apsisukimo apie Jupiterį periodas yra dveji metai, o tolimiausias kometos orbitos taškas nuo planetos nutolęs maždaug per 50 milijonų kilometrų. Mokslininkai išklė priedaidą, kad *Shoemaker-Levy 9* kometą Jupiteris „pasivogė“ iš Saulės sąlyginai neseniai – apie 1930-uosius. Greičiausiai, *SL9* buvo eilinė trumpaperiodinė kometa, kuri daugybę amžių sėkmingai prasilenkdavo su planeta milžine, kol pakliuvo jos valdžion.

Jupiteris yra penktoji nuo Saulės ir didžiausia bei masyviausia planeta iš visų – tik įsivaizduokite: jis toks didelis (skersmuo – beveik 143 000 km), kad jame galėtume sutalpinti visas likusias planetas arba daugiau nei 1 300 Žemės rutulių, o masė – beveik 2,5 karto didesnė už visų kitų planetų bendrą masę! Nenuostabu, jog Jupiterio traukos jėga gali ženkliai veikti mažesniuosius Saulės sistemos kūnus – didžioji planeta kometų kelius paveikia dvejopai: arba Jupiteris kosmoso klajūnių orbitai suteikia hiperbolinę trajektoriją, ją nusiųsdamas į tarpžvaigždinę erdvę, arba, privertęs kometą skrieti aplink Saulę panašia orbita kaip jis pats, galiausiai ją „pačiumpa“, papildydamas gausią savo kometų šeimą. Būtent tai ir nutiko *SL9*. Mokslininkai, savąsias priedaidas grįsdami žinomais kometos orbitos parametrais, apskaičiavo, jog lemtingasis *SL9* suartėjimas su Jupiteriu įvyko 1992 m. liepos 7 dieną, kai kometa pro didžiąją planetą praskriejo ypač arti – vos per 40 000 km nuo regimojo jos paviršiaus, t. y. per atstumą, gerokai mažesnį už Jupiterio skersmenį. Nors šis prasilenkimas iš tiesų stebėtas ir užfiksuotas nebuvo, astronomams pakako teorinių duomenų teigti, jog būtent tada galinga Jupiterio gravitacija ir sudraskė į gabalus maždaug 5 km skersmens ledinį kometos branduolį. Suplėšyta į skeveldras *SL9* tęsė savo kosminę kelionę, ir tokios būklės buvo atrasta 1993 m. kovą.

Tačiau svarbiausia šiuose skaičiavimuose buvo kas kita: sumodeliavus *Shoemaker-*

2.

Levy 9 likimo scenarijų buvo prieita prie pagrindinės ir labiausiai šokiruojančios išvados: kitas kometos sugrįžimas jai bus paskutinis – *SL9* su Jupiteriu neišvengiamai susidurs 1994 metų liepą! Mat dėl Jupiterio traukos jėgų poveikio kometa su kiekvienu orbitiniu apsisukimu prie planetos vis artėja, šis procesas yra negrįžtamas, todėl dramatiška *SL9* lemtis akivaizdi.

Niekas anksčiau neprognozavo dviejų Saulės sistemos kūnų susidūrimo. Visi suvokė, kad, spėjimui pasitvirtinus, tapsime unikalaus nutikimo liudininkais. Pasaulio observatorijos ir iš Žemės valdomi kosminiai aparatai pasirengė fiksuoti nepaprastą įvykį, kurį tuometė žiniasklaida netruko pavadinti „amžiaus“, net „tūkstantmečio katastrofa“.

Prognozės dėl susidūrimo išsipildė, o gauti vaizdai pranoko visus lūkesčius – Jupiterio ir *SL9* susitikimas iš tiesų buvo nepaprastai įspūdingas: 1994 metų liepos 16–22 dienomis į planetos milžinės atmosferą vidutiniškai 200 000 km/h greičiu rėžėsi 21 kometos fragmentas, kiekvieną kurių astronomai eilės tvarka sužymėjo lotynų abėcėlės raidėmis nuo A iki W. Deja, ne visi susidūrimai buvo tiesiogiai matomi iš mūsų planetos, mat dalis jų vyko tuo momentu nuo Žemės nugręžtame Jupiterio pusrutulyje. Tiesa, dėl Jupiterio sukimosi aplink savo ašį žemiečiai kiek vėliau išvydo tų kritimų paženklintą jo pusrutulį. Mokslininkai į pagalbą pasitelkė kelis kosminius aparatus: pirmiausia,

dar 1989 metais Jupiterio tyrimams JAV Nacionalinės aeronautikos ir kosmoso administracijos (NASA) pasiųstą *Galileo* zondą, kuris 1994-ųjų liepą artėjo prie planetos ir *SL9* skeveldrų smūgių momentus palankiu, palyginus su vaizdu iš Žemės, rakursu fiksavo iš sąlyginai nedidelio 250 milijonų kilometrų atstumo; taip pat Saulės sistemą jau paliekantį Voyager-2, tuo metu nutolusį nuo Jupiterio daugiau nei per 6 milijardus kilometrų, bet vis dėlto „regintį“ iš mūsų planetos nematomąją Jupiterio pusę. Be to, vertingas, aukštos skiriamosios gebos katastrofos nuotraukas į Žemę perdavė kosminis *Hubble* teleskopas.

Astronomai nekantriai laukė susidūrimų pradžios, nes niekas tiksliai nežinojo, kaip jie atrodys ir ko reikėtų tikėtis. Reikalas tas, kad Jupiteris, kaip, beje, dar kelios kitos Saulės sistemos planetos – Saturnas, Neptūnas ir Uranas – kieto paviršiaus neturi, o yra sudarytas daugiausia iš helio ir vandenilio dujų. Todėl smūgių pasekmės turėtų būti kitokios, nei kosminiam kūnui įsirėžus į tvirtą planetos paviršių. Pirmasis susidūrimas įvyko liepos 16 dieną 20 val. 16 min. Grinvičo laiku, kai A fragmentas į Jupiterio atmosferą įlėkė maždaug 60 km/s greičiu. Nuo smūgio viršutiniuose Jupiterio atmosferos sluoksniuose iškilo beveik 3 000 kilometrų aukščio iki 10 000 laipsnių pagal Celsijų įkaitusių dujų burbulas. *Galileo* užfiksavo, kaip šis išplėstas gigantiškas medžiagos šleifas po kelių minučių sukrito atgal į planetą. Kai Jupiteris Žemei išlėto

2006-aisiais buvo atliktas labai įdomus eksperimentas tyrinėjant kometų branduolius, dar vadinamus kometoidais. NASA erdvėlaivis liepos pradžioje priskriejo prie Tempel-1 kometoido ir numetė į jį 370 kg masės varinį sviedinį. Šis smogė į kosminio kūno paviršių 10 km per sekundę greičiu – susidūrimo galia prilygo 4,5 tonos trotilo sproгимui. Šis eksperimentas parodė, kad pavojingus žemei objektus įmanoma „bombarduoti“ siekiant pakeisti jų orbitą ar net sunaikinti.

1. *Shoemaker-Levy* kometą į kelias dešimtis gabalų sudraskė Jupiterio gravitacija, ir klajūnės lemtis tapo akivaizdi bei neišvengiama.

2. 1994 m. antrojoje liepos mėn. pusėje atskiri *Shoemaker-Levy* kometos fragmentai susidūrė su Jupiteriu, dujinėje jo atmosferoje palikdami kritimo pėdsakus – tamsias dėmes.

Tarp garsių kometų atradėjų yra Lietuvos astronomų. Pirmasis jų – **Vincentas Karčevskis (1789–1832)**, dirbęs senojoje Vilniaus observatorijoje. Stažuodamasis Krokuvoje 1826 m. jis pastebėjo naują kometą. Viena sėkmingiausių kometų tyrėjų pasauliniu mastu šiandien laikomas **dr. Kazimieras Černis**. Pirmąją kometą jis atrado kartu su kolega **J. Petrausku 1980 m. Maidanako observatorijoje, Uzbekijoje**. Šiandien Černio vardu kataloguose įrašytos 3 kometos, kurios buvo pastebėtos vizualiai. Viena jų ypač įdomi moksliniu požiūriu, nes turi vieną didžiausių branduolių. 1990 m. K. Černis aptiko pirmąją kometą Lietuvos padangėje.

1. Šioje viduramžių graviūroje pavaizduotas įspūdingas kometos, greičiausiai, Halio, pasirodymas. Reiškinyms kėlė tikrą šąmyšį, baimę ir jaudulį, nes jo prigimtis nebuvo žinoma.

atsuko pirmojo smūgio sužalotą savo pusrutulį, stebėtojai išvydo didžiulę, maždaug 6 000 kilometrų skersmens netaisyklingo apskritimo formos tamsią dėmę.

Stipriausią smūgį Jupiteriui liepos 18 dieną 7 val. 34 min. sudavė didžiausias SL9 fragmentas G. Jis atmosferoje paliko maždaug 12 000 km skersmens dėmę, o per susidūrimą išsiskyrė energija, 600 kartų didesnė už visą mūsų planetoje sukauptą branduolinį potencialą! G fragmento galiai prilgo dar du susidūrimai, įvykę liepos 19 dieną.

Iš viso per šešias paras buvo užfiksuotas 21 pavienis smūgis, SL9 skeveldros viena po kitos krito į Jupiterį, prasmegdamos dujiniame jo apvalkale. Įprastų smūginių kraterių nebuvo, tačiau kaskart kometos nuolauža sukeldavo kone visą planetą apimančius galingus atmosferos trikdžius bei išprovokuodavo įvairius trumpalaikius ar ilgalaikius reiškinius. Nors nė vienas SL9 fragmentas nebuvo didesnis nei 2 kilometrų skersmens, po susidūrimo kaskart iškildavo už Žemės rutulį didesnis karštų dujų burbulas, po to jo vietoje susiformuodavo tamsi asimetriška dėmė. Galiausiai jų grandinė apjuosė visą Jupiterį.

Kaip ir buvo tikėtasi, smūgiai sukėlė galingas seismines bangas. Po kiekvieno susidūrimo per planetą jos nusirisdavo apytiksliai 450 km/s greičiu, kol nurimdavo, atmosfera vilnydavo apie 2 valandas.

Susidūrimai taip pat sujaukė Jupiterio magnetinį lauką – ties kai kuriomis dėmėmis buvo stebimas reiškiny, primenantis rausvo atspalvio poliarines pašvaistes – elektringųjų dalelių sukeltą išorinių atmosferos sluoksnių švytėjimą.

Susidūrimai vyko iki liepos 22 dienos. SL9 skeveldrų virtinė, beveik savaitę be gailesčio bombardavusi Jupiterį, lėmė momentinį dujinės planetos „klimato atšilimą“ keliais laipsniais. Iki įprastos -110 laipsnių pagal Celsijų temperatūros Jupiterio atmosfera atvėso per 2–3 savaites pasibaigus kometos atakoms. Smūgių palikti į dėmes panašūs randai dar kelis mėnesius buvo geriau matomi nei garsioji Jupiterio Didžioji Raudonoji dėmė, todėl lengvai pastebimi iš Žemės net ir mėgėjiškais teleskopais. Susitikimo su Shoemaker-Levy 9 kometą žaizdas gigantiškoji planeta „išsigydė“ per metus...

Taip kosminės katastrofos scenarijus, ilgą laiką buvęs viso labo fantazijų objektu, tapo akivaizdžiu ir neabejotinu moksliniu faktu. Saulės sistema nėra tokia saugi ir rami vieta, kaip esame įpratę manyti. Tiesa, artimiausiu metu joks kosminis kūnas realaus pavojaus mūsų planetai nekelia. Visgi vertėtų nepamiršti, kad kol kas tik mokslinės fantastikos filmuose pasaulį nuo kosminės apokalipsės paskutiniu metu išgelbėja superherojus – iškilus realiai grėsmei galimybių išsigelbėti vis dar beveik neturime. x

10

KAIP BROLIAI IR SESĖS TAPO DAR IR BIČIULIAIS...

Tekstas Vytautas Radzevičius
Nuotrauka Vytautas Radzevičius

Sakoma, kad bitės pas blogus žmones negyvena. Vladas Putvinskis-Pūtvis yra rašęs, kad bitės yra bene geriausias tėvyne besirūpinančio piliečio pavyzdys, nes „pasiręngusios gyvastį atiduoti už bendrą reikalą“. LŠS štabe budintis šaulys Stasys Ignatavičius nustebo pamatęs, kad ant mūsų organizacijos štabo informacinės statybininkų lentelės nusileido... bičių spiečius.

Sunku pasakyti, iš kur ir kaip miesto centre atsirado bičių, bet faktas lieka faktu. Štabe plušantis ir pats apie bitininkystę vis pasvajodavęs Žilvinas Neliubšys ėmėsi „gelbėjimo operacijos“ koordinavimo. Buvo išskviestas bitininkas Jonas Ravinskas, kuris, padedamas jungtinių šaulių pajėgų, bites sudėjo į spietinę ir išsivežė.

Ž. Neliubšys pasakojo, kad jo sodyboje nuo neatmenamų laikų stovėjo vienas tuščias avilys. Vis trūkdavo noro ar laiko įsieti bites. „Dabar, kai tiesiai iš dangaus nusileido bičių šeimyna, nebeturiu kitos išeities, – juokavo šaulys. – Šeimyna jau dūzgia sodybos prieigose, bando įsigyventi.“

Nuo šiol štabe dirbantys šauliai galės vadinti vienas kitą ne tik Broliais ir Sesėmis, bet ir bičiuliais. Juk tikroji šio žodžio reikšmė siejasi būtent su bitėmis. x

1. Dūmai bites privertė kiek greičiau pasijudinti iš vietos.
2. Bitininkas specialia „plunksna“ šeimą suvarė į spietinę.
3. Tokioje vietoje bičių dar niekas nebuvo regėjęs.

11

ŠAŠLYKŲ
LEGENDOS

Tekstas Vytautas Radzevičius
Nuotrauka „Starkaus & Radzevičiaus kelionės“

Mėnesį paklajojus po Sakartvelą, daugybė žmonių klausia: „Ar dabar jau žinai geriausią šašlyko receptą?“ Būtent su šia šalimi daugeliui mūsų asocijuojasi kepsniai ant iešmo, nors toks kepimo būdas paplitęs visame pasaulyje, nuo Azijos iki Amerikos. Ir į klausimą apie geriausią šašlykų receptą nuoširdžiai atsakau – tikrai nežinau. Tai vis dar yra puikus mėsos kepimo bandymų poligonas, kuriame gali sukurti kiekvienas mėsos kepsnių mėgėjas, kurdamas ir naujus skonius, ir naujus būdus. Vieno recepto tiesiog nėra. O ir pats pavadinimas „šašlykas“ yra tiurkų ir totorių kalbų vadinys, virtęs tarptautiniu žodžiu ir turintis daugybę pavidalų. Kartvelai kartais kepsnius ant iešmo vadina *mcvadi*. Bet dažniau – šašlyku.

Sakartvele labiausiai paplitęs – riebesnės kiaulienos sprandinės kepsnys. Prie Lančučio teko valgyti vos įkandamą, ant iešmo sumautą dideliais tarpais, mano galva – actu sugadintą, prie Lagodechio – ant iešmo gabalėliai lietė vienas kitą ir buvo jis gerokai sultingesnis. Ten ir kepamas jis buvo ant senų vynuogienų žarijų. Neprilygstamas skonis. Ir kaip sakė mus vaišinęs Merabas, nieko tam šašlykui nereikia. Svarbiausia – gera mėsa. Ir dar pridūrė patarlę: moters plaukai turi būti ilgi, o šašlykas – truputį neiškepęs. Tad siūlau savo tradicinį kepsnio ant iešmo receptą, kuris man buvo labai panašus į ragautą Lagodechyje.

Kepsninėje jau turi būti karštų anglių, o paruošti kepsnį jums užteks pusvalandžio. Nerekomenduoju kepti ant sudegusių pušų ar eglių malkų – mėsa gali gauti kartumo. Pirmiausia nusipirkite geros, riebesnės dalies kiaulienos sprandinės. Supjaustykite mėsą degtukų dėžutės dydžio gabalėliais, nupjaustykite tai, ko nereikia. Sudėkite į puodą su dangčiu (dangčio tikrai reikės).

Plonais žiedais supjaustykite svogūnų, šviežiai sugrūskite juodųjų pipirų. Dėkite viską ant mėsos ir minkykite tarsi duonos tešlą, išmasažuokite kiekvieną gabaliuką. Po dešimties minučių imkite puodą į rankas už rankenų ir nykščiais prilaukdydami dangtį vertikaliai pakratykite puodą, kad mėsa viduje pasidaužytų tarp dugno ir dangčio. Dar paminkykite.

Verkite mėsą ant iešmo. Tarpų siūlau nepalikti, ji bus sultingesnė. Bet tai jau skonio reikalas, kiti mėgsta sausiau. Mėsą ant iešmo jau galime apibarstyti druska. Gnaužydami gabalėlius druską paskirstome tolygiai. Kepame priklausomai nuo karščio ir aukščio nuo žarijų. Ugnies neturėtų būti, sukiojame iešmus, kad visos pusės iškeptų tolygiai. Ar mėsa iškepusi – tikriname peilio įpjovomis.

Siūlau patiekti su nugesintais svogūnais, žalumynais, pomidorais. Gero apetito! x

SVEIKINIMAI

Sveikiname seses ir brolius jubiliejų proga, linkime didžiausios sėkmės, laimės ir sveikatos!

Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių [Alytaus apskr.] 1-oji rinktinė

Jonas Dagilius – 75 m.
Rita Lysenko – 40 m.

Vytauto Didžiojo šaulių [Kauno apskr.] 2-oji rinktinė

Vaclovas KEKYS – 75 m.
Povilas Vytautas Šarkanauskas – 80 m.
Algirdas Mockus – 75 m.

Gen. P. Plechavičiaus šaulių [Šiaulių apskr.] 6-oji rinktinė

Petras Buožius – 70 m.
Antanas Gricius – 60 m.
Jonas Algirdas Mickus – 70 m.
Karolis-Algis Bačionis – 85 m.

Žemaitijos šaulių [Telšių apskr.] 8-oji rinktinė

Danutė Jadvyga Bučienė – 60

Plk. Prano Saladžiaus šaulių [Utenos apskr.] 9-oji rinktinė

Visvaldai Butkiui – 65 m.
Vytautui Medišauskui – 85 m.
Rimantui Radzevičiui – 75 m.
Astai Tidikienei – 50 m.
Audriui Pakeriui – 60 m.

PROTMŪŠIO
ATSAKYMAI

2019 m. gegužės mėnesio „Trimito“ numeryje skelbtų protmūšio klausimų atsakymai:

- 1. Iš kokios kalbos kilęs žodis robotas?
Ats.: Terminą „robotas“ 1920 metais sugalvojo čekų rašytojas Karel Čapek savo „Rosumo universalaus robotai“ kūrinys. Žodžio pagrindą sudaro čekų kalboje naudojamas veiksmažodis robotovat, kuris reiškia „dirbti“ arba „vergauti“.
- 2. Kas praėjusio šimtmečio pradžioje Amerikoje buvo vadinama „skardine Lize“ - Tin Lizzy?
Ats.: Automobilis „Ford T“, gamintas nuo 1908 iki 1927 metų.
- 3. Lietuvos geografai, keliautojai, visuomenės veikėjai, profesionaliosios geografijos Lietuvoje pradininkas Kazys Pakštas [1893–1960] siūlė atsarginę Lietuvą

- kurti Madagaskare. Turėjo jis ir kitą įdomią idėją – Baltijos ir Skandinavijos valstybių federaciją. Kaip Kazys Pakštas pavadino šią federaciją?
Ats.: Baltoskandija arba Baltoskandijos konfederacija
- 4. Kodėl per savo šalies himną Ispanijos futbolininkai nedainuoja?
Ats.: Ispanijos himnas neturi oficialių eilių – jų atsisakyta po Francisko Franko režimo žlugimo.
- 5. Lietuvoje gyvena trijų rūšių – pilkoji, žaliaji ir nendrinė. Jos gali gyventi apie 30 metų. Pasižymi sėslumu, todėl daugelį metų gyvena toje pačioje vietoje. Kas jos?
Ats.: Rūpūžės. Lietuvoje gyvena trijų rūšių rūpūžės – pilkoji, žaliaji ir nendrinė. Nendrinė įrašyta į Raudonąją knygą.
- 6. Senovės graikų ir romėnų medicinoje taip buvo vadinamas skystis, neva tai lemiantis žmogaus temperamentą. Pagal dabartinę šio žodžio reikšmę jį turi ne kiekvienas žmogus. Koks tai žodis?
Ats.: Humoras. Drėgmė, skystis – vienas iš keturių organizmo skysčių, kurį senovės medicina laikė lemiančiu žmogaus temperamentą. Ne visi turi humoro jausmą.

12

- 7. Kokios kelnės pavadintos prancūzų generolo pavarde?
Ats.: Galife. Taip pavadintos prancūzų generolo Gastono Galifė [1830–1909] garbei – jis įvedė tokias kelnės kavalerijai.
- 8. Kokia oficiali valstybinė JAV kalba?
Ats.: Jos nėra. Anglų kalba – nacionalinė.
- 9. Senovės Romoje senatoriai, turintys kitą nuomonę, balsavimo metu pereidavo į kitą salės pusę. Laimėdavo gausesnė pusė. Koks posakis pasiekė mūsų dienas iš šios tradicijos?
Ats.: balsavimas kojomis.
- 10. Kokį valdovą Lietuvos karaimai vadina Vatāt Bij, o jo portretą rasi dažnoje šios tautos šeimoje Lietuvoje?
Ats.: Vytautas Didysis. Vatāt Bij išverstus iš karaimų kalbos reiškia „Karalius, triuškinantis priešus“.

Į visus klausimus teisingai atsakė Jonas Godliauskas iš Alytaus. Sveikiname ir siunčiame prizą – unikalią 1 000 detalių dėlionę „Lietuvos kariai“.

Tarpukario Lietuvoje leistame „Trimite“ buvo populiarūs galvosūkliai. Kodai, mįslės, rebusai, paslaptys „Trimito“ skaitytojams kėlė nemažai aistrų. Atgaiviname šią tradiciją. O kadangi dabar populiariausia galvą sukti protų mūšiuose, ir mes pasirinkome tokį formatą. Atsakykite į klausimus ir siųskite atsakymus paštu iki liepos 15 d. Į „Trimito“ redakciją adresu:

Žurnalas „Trimitas“
Lietuvos šaulių sąjunga
Laisvės al. 34,
44240 Kaunas

Nepamirškite nurodyti savo atgalinio adreso ir telefono numerio, nes vienas iš atsakiusiųjų burtų būdu gaus prizą – unikalią 1 000 detalių dėlionę „Lietuvos kariai“. Sėkmės!

1. Artemidės šventykla
2. Sarajevo žiemos olimpinį žaidynių kalnų slidinėjimo trasoje (1984)
3. Frėja ir Odinas
4. USS (*United States Ship* (JAV karinis laivas) „Somerset“
5. Erelio lizdas

13

PROTMŪŠIS

Tekstas ir klausimai Vytautas Radzevičius
Iliustracijos Vikipedija

1. Kėdainių miesto parko pakraštyje gali rasti tai, ką arabai vadina švyturiu. Kas tai?

Ats.:

2. Vienas iš pasaulio stebuklų, Artemidės šventykla, buvo prie dabartinio Efeso. Šios šventyklos architektas Chersitronas sumanė ją pastatyti pelkėje. Jis įsivaizdavo, kad tai padės ją apsaugoti. Nuo ko?

Ats.:

3. Kas gali būti stulpas, žymus visuomenės veikėjas, bet jo ir galvoje gali trūkti?

Ats.:

4. Koks pirmasis, istoriškai paliudytas, dėl žmonių veiklos išnykęs Lietuvos gyvūnas?

Ats.:

5. 1984 m. Sarajevo žiemos olimpinėse žaidynėse kalnų slidinėjimo varžybose dalyvavo sportininkas iš Egipto Jamilas Omaras Hatemas Abdulalemas Jamilas Elas Reedy. Po pirmojo starto visuose kituose nusileidimuose jis startuodavo paskutinis. Kodėl?

Ats.:

6. Germanų ir skandinavų mitologijoje vaisingumo, meilės ir grožio deivė Frėja, ieškodama savo vyro Odino, lieja gaudžias ašaras, kurios virsta „permatomu auksu“. Kas tai?

Ats.:

7. Šiuolaikiniai didieji JAV kariniai laivai pagal plotį turi atitikti vieną visame pasaulyje žinomą objektą. Kokį?

Ats.:

8. Žurnalas „Time“ atliko pasaulio vėliavų tyrimą ir nustatė, kuri spalva patriotiškiausia pasaulyje (arba dažniausia). Kokia tai spalva?

Ats.:

9. Pas latvius tai – velnio ožka, pas anglus – drakono musė, pas rusus – dievo ožka... O pas lietuvius?

Ats.:

10. Koks legendinis lietuviškas personažas buvo surastas erelio lizde?

Ats.:

LIETUVOS KARIAI

Atrasti, pažinti, mokytis
UNIKALIOS 1000 DETALIŲ DĒLIONĖS

Lietuvos karių atvaizdai atkurti pasinaudojus tarpdisciplininiais tyrimais, pasitelkus archeologinę, istorinę, sfragistinę bei ikonografinę medžiagą, saugomą Lietuvos ir užsienio archyvuose, muziejuose.

ISIGYKITE

WWW.LIETUVOSKARIAI.LT

plk. lt. GINTARAS KORYZNA
Lietuvos šaulių sąjungos vadas

**„Man Tėvynė yra svajonių ir
galimybių šalis, laisvė pasirinkti.“
Prisijunk ir tu! Tapk šauliu – apgink Tėvynę!**

Birželio 1-oją Vilniaus Katedros aikštėje Lietuvos šaulių sąjunga švęs savo 100-metį!
Daugiau informacijos ir šventės renginių planas –

www.tapksauliu.lt